# HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

**HET LIDMAATSCHAP** der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.



## LEEST DIT, BELANGRIJK!

**Sedert 26 Mei 1932 verschijnt regelmatig elke week in het „Koloniaal Weekblad", onder hoofd „Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië", een bericht betreffende de vorming in Nederland van een crisis-steuncomité voor Indië, onder leiding van den heer Ch. J. I. M. Welter, oud-Minister van Koloniën en oud-Vice-President van den Raad van Ned.-Indië. Zooals bekend mag worden verondersteld, beoogt dit comité, waarvan ook onze Voorzitter deel uitmaakt, hulp te verleenen aan de talrijke door den crisisnood in Indië getroffen gezinnen onder de verschillende bevolkingsgroepen, door daarvoor gelden te verzamelen en deze over te maken aan het te Batavia gevestigde Centrale Comité voor steun aan werkeloozen.**

**Het Nederlandsche comité is dankbaar voor hetgeen het voor dit doel mocht ontvangen, maar is nog lang niet voldaan, daar er, ook in Indië, in de economische omstandigheden helaas nog geen verbetering te bespeuren is, het aantal door de crisis getroffenen daar te lande nog immer toeneemt en er dus veel geld noodig is om landgenooten en inheemschen, die buiten schuld gedwongen werkeloos en dus zonder inkomsten zijn geraakt, te beschermen en te behoeden voor ondergang.**

**Het is daarom, dat het Hoofdbestuur andermaal een beroep doet op de afdeelingsbesturen om zooveel mogelijk bekendheid te geven aan den nooddruft van zoovelen in Indië en het doel van het Steun-Comité te bevorderen.**

**Voorts worden de leden, onder wie vele oud-Indisch gasten, die vroeger in Indië zulke voorspoedige jaren hebben gekend, jaren, welke of met pensioen beloond zijn of waarin gespaard kon worden voor den lateren rusttijd in Nederland, aangemoedigd om voor de Indische Crisis-slachtoffers hunne bijdragen te doen toekomen aan het Crisis-Steuncomité voor Indië te 's Gravenhage, wiens giro No. is: 198000.**

**Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" kunnen gelden voor hetzelfde doel worden gestort of bijgeschreven.**

**Hoe meer ge geeft, des te vruchtbaarder kan het steunwerk in Indië zijn, maar iedere bijdrage, hoe klein ook, is natuurlijk welkom. Laat U dus niet weerhouden om, indien Uwe financieele omstandigheden U niet veroorloven een groot bedrag te geven, slechts een kleinigheid af te staan: vele kleinen maken toch immers één groote!**

**Stelt niet uit tot morgen, wat ge heden doen kunt; vult dus spoedig Uw girobiljet in ten gunste van een van beide bovengenoemde rekeningen van den Rijksgiro-dienst of — wat nog beter is — verklaart U bereid, indien zulks U mogelijk is, tot wederopzeggens toe, iedere maand een bepaald bedrag voor de noodlijdenden in Insulinde af te staan. Velen in Indië, die welvaart gekend hebben, doch thans behoeftig zijn geworden en met groote bezorgdheid de toekomst tegemoet zien, zullen U er dankbaar voor zijn.**

**HET HOOFDBESTUUR.**

## De Jeugd en Indië.

*Aan de in Nederland verblijvende leden van „Oost en West".*

In het Koloniaal Weekblad van 23 Juni j.l. No. 25 plaatste het dagelijksch bestuur onzer Vereeniging onder bovenstaand hoofd eene aanbeveling aan de leden om met hunne kinderen of pupillen in den leeftijd van 12—15 jaar een bezoek te brengen aan de Koloniale tentoonstelling in den Haag en deze kinderen vervolgens in een kort opstel hunne indrukken te laten weergeven over dat bezoek. Zooals uit bovengenoemd No. van het Weekblad blijkt, acht het dagelijksch bestuur het belangstelling wekken bij onze jeugd voor onze gebiedsdeelen in Oost en West van veel belang en looft het ter aanmoediging van het bezoek en het maken van het opstel een tiental exemplaren van het Gedenkboek betreffende de deelneming van Nederland aan de Internationale Tentoonstelling te Parijs uit, voor de deelnemers, die de meest geslaagde opstellen zullen inzenden. Voor bijzonderheden daaromtrent moge worden verwezen naar bovengenoemd No. 25 van het Koloniaal Weekblad van dit jaar.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE ALGEMEEN SECRETARIS.

## Loterij voor de Indische Tentoonstelling.

Het Comité Welter, dat de organisatie van de Indische Tentoonstelling heeft voorbereid, heeft een bijzondere commissie benoemd onder voorzitterschap van den Heer R. Zuyderhooff, lid van de Algemeene Rekenkamer en Algemeen Voorzitter van de Vereeniging „Oost en West", voor het organiseeren van een loterij.

De loterij omvat 30.000 loten; de prijs per lot is f 0,50; de trekking heeft plaats, zoodra de loten verkocht zijn.

De hoofdprijs is een reis eerste klasse met den Rotterdamschen Lloyd of de Maatschappij „Nederland" naar Marokko of de Riviera, voor twee personen, inclusief 10 dagen verblijf. Deze reis is niet aan een bepaalden datum verbonden, men kan gaan wanneer men wil. Indien men niet gaat, kan de prijs omgezet worden in goederen ter waarde van duizend gulden.

Ook de overige prijzen, 600 in getal, mogen krachtens ministerieele beschikking, niet in geld worden uitbetaald. De prijswinnaars krijgen bons voor het koopen van goederen, die ze zelf mogen uitzoeken, eventueel ook bij winkeliers buiten den Haag.

Loten zijn o.m. verkrijgbaar vóór den ingang van, en op de Indische Tentoonstelling; bij het secretariaat van de loterij-commissie, gebouw Mercurius, Noordeinde 43, en aan het bureau van het „Vaderland", Parkstraat 25, den Haag, van 9 tot 3 uur.

Voorts kunnen loten worden aangevraagd op gironummer 162.600 steuncomité Indische Tentoonstelling den Haag, de loten worden dan portvrij toegezonden. Men behoeft dus slechts f 0,50 voor ieder gewenscht lot te gireeren.

De loterij valt geheel buiten de competentie van de Directie der Indische Tentooonstelling. De opbrengst is bestemd voor de dekking van een eventueel tekort der tentoonstelling. Mocht er een overschot zijn, dan is dit bestemd voor het Indische Crisis-Comité.

## Curaçao.

Op aanstichting van den Gouverneur van Slobbe en na toelichting van dien bewindsman in een bijeenkomst ten Gouvernementshuize, is op 26 Juli ingesteld een Crisis-Comité waarvan de afdeeling van het Roode Kruis aldaar de organisatie op zich genomen heeft.

### De West-Indische Compagnie.

Verbetering. In ons artikel in het K. W. van 11 Aug. 1932, no. 32 staat abusievelijk vermeld, dat het huis op Rapenburg tot logement werd ingericht en bekend als Nieuwe Zijds Heerenlogement om in 1825 tot Luthersch weeshuis en oude mannen- en vrouwenhuis te worden ingericht. Dit moet zijn het huis op de Heerenmarkt.

O. D.

*Er is geen enkele reden, waarom oudere collega's een beginneling niet op oorzaak en gevolgen van zijn taak opmerkzaam zouden maken, zoodat hij voelt, dat hij deel heeft aan het bedrijf. Dan hangt het van den jongeman zelf af, of hij niets dan dorre cijfers zal zien, of dat elk cijfer zijn eigenaardige beteekenis heeft, met min of meer romantische bijzonderheden. (Der Organisator).*

## Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1931/1932
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië).
door
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Men zal toch aan het oordeel van een *„man on the Spot"* als de Zweedsche Consul-Generaal, te Batavia in den handel werkzaam, wel waarde genoeg mogen hechten en daarom memoreeren wij hier met genoegen zijn op kennis van zaken en toestanden gebaseerd optimisme.

John D. Rockefeller, die zijn 93sten verjaardag in Juli j.l. heeft gevierd, verklaart er van overtuigd te zijn, dat de welvaart op de wereld zal terugkeeren. „Dit zijn dagen, waarin velen wanhopen. In de 93 jaar van mijn leven zijn depressies gekomen en gegaan. De welvaart is altijd teruggekeerd en zal ook nu terugkeeren".

Evenmin wanhoopt de Min. v. Kol. aan de toekomst. Hij acht het potentieele vermogen van Indië, gelegen in zijn rijken bodem en gunstig klimaat, zoo groot, dat aan spoedig herstel niet te twijfelen valt, als de wereldcrisis eenmaal ten einde zal zijn. Tot dat het echter zoover is, zal geen onderdeel van den staatsdienst van de bezuiniging mogen worden uitgesloten. Als de kern maar in stand gehouden wordt, zal naar zijn verwachting wederopbouw altijd mogelijk blijken. De Minister onderscheidt tusschen maatregelen, door de crisis voorgeschreven en maatregelen geboden door de natuurlijke ontwikkeling van de omstandigheden. Verblijdend is hier te vermelden, dat de Minister bereid was de instelling van een commissie te bevorderen, die het probleem der samenwerking tusschen de beide Rijksdeelen ten spoedigste in studie zal nemen.[3]). (Vergadering van 2 Juni 1932. — Eerste Kamer — Indische begrooting enz. Zie ook de Nw. Rott. Crt. van 3 Juni d.a.v. — Ochtbl. C.).

Na de vluchtige schets, die wij in ons vorig verslag van den economischen toestand in de verschillende gebiedsdeelen van den Indischen Archipel hebben gegeven, is de lust en opgewektheid niet bijzonder groot om opnieuw als wij deden een ronde te maken in het uitgestrekte eilandenrijk in den Indischen Oceaan ter verkenning van den algemeenen toestand van zaken. Voorop kunnen wij stellen, dat op welk gebied ook die in bedenkelijke mate is achteruitgegaan. Van medio van het vorige jaar tot halverwege dit jaar, waarover het verslag loopt, kan gewag gemaakt worden van een toenemende inkrimping der bedrijvigheid op land- en mijnbouwkundig-gebied, in de technische bedrijven en *last not least* in den handel in zijn ganschen omvang.

Verbijsterend is de achteruitgang en het komt ons voor, dat wij ons nog steeds op een hellend vlak bevinden, zonder normalen weerstand. Waar zou die ook in deze tijden vandaan moeten komen, zoolang de wereldconstellatie het treurig beeld geeft van een chaos van zaken, waarin men als in een moeras is terechtgekomen en er al dieper in weg zinkt.

Het ligt niet op onzen weg — ditmaal — den lezers veel cijfers zooals in het vorig verslag, onder de oogen te brengen. Ze zouden ook slechts den achteruitgang van zaken accentueeren en zeker weinig kunnen bijdragen tot een hoopvolle stemming, tot een alleszins gerechtigde verwachting, dat toch eenmaal een einde moet komen aan de algemeene crisis in de beide Indiën.

Toch kunnen wij niet nalaten hier eenige sprekende cijfers te noemen, die ons een idee geven van toestanden in het gebied van het uiterste Westen tot het verre Oosten van den Indischen Archipel, — over een lengte van 1/10 van den equator —, met Java als middenmoot.

Op Java is van hoofdbeteekenis de toestand van de suikercultuur. In de afgeloopen campagne 1931 hebben op het eiland 178 fabrieken gemalen tegen 179 in 1930.

Volgens de laatste taxaties (de definitieve cijfers zijn nog niet bekend) werden in 1931 geoogst 200587 met suikerriet beplante hectaren en zal de suikerproductie in 1931 van geheel Java (ongerekend in kristal) 28.373.306 quintalen (van 100 K.G.) hebben bedragen of 780.354 quintalen minder dan in 1930.

In 1931 werden volgens de voorloopige cijfers voor het oogstjaar 1932 met suikerriet beplant 165.421 hectaren, vergeleken met het vorig jaar een afneming van 17.5 pct. Deze vermindering is een gevolg van de gedwongen restrictie in verband met het Chadbourne-plan. Evenals die van verleden jaar, beslaat de aanplant weer voor het overgroote deel uit het bekende riet 2878 P.O.J. Het planten is gunstig verloopen en de stand van het gewas bevredigend.

In 1930 droeg de Javasuiker-industrie in de Indische Landsmiddelen aan directe en indirecte bijdragen f 25.451.000 bij. Aan loonen en leveringen werd aan de Indische bevolking over 1930 een bedrag van f 100.852.000 betaald en aan grondhuur een bedrag van f 25.044.000.[4])

Op de 179 fabrieken, die gedurende de campagne 1930 hebben gemalen, waren in dat jaar werkzaam 174.704 werklieden, waarvan 55.669 vaste en 119.035 campagne-werklieden. Zie Verslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor 's-Gravenhage over het jaar 1931. N.V. „Drukkerij Trio", 's-Gravenhage. Bldz. 92 en v.v.

Wij kunnen hier aanteekenen, dat de gemiddelde verkoopprijs wederom belangrijk lager was dan verleden jaar en *beneden* den gemiddelden kostprijs, hetgeen toegeschreven moet worden aan de nog steeds toenemende moeilijkheden van den suikerverkoop op de wereldmarkt.

Het aantal suikerfabrieken, die in 1932 geen riet zullen planten, is thans reeds nabij de 100 en geen wonder waar de prijs van 1 K.G. suiker reeds gedaald is tot 5 à 6 cent en de kostprijs van de suiker gemiddeld op f 7.50—f 9.— per quintaal (d.i. 100 K.G.) mag gesteld worden.

Wij zullen hier niet in beschouwingen treden over de bekende Chadbourne-overeenkomst, maar wel is vrij algemeen de opinie, dat die overeenkomst thans is gebleken in menig opzicht niet meer te zijn geweest dan een manoeuvre om de credieten door de Amerikaansche banken aan de Cubaansche suikerplanters verleend, door de Cubaansche regeering te doen endosseeren. Daar geen rekening werd gehouden met de suikerpositie in het Oosten, werd de exportbeperking met 15 pct en de licentieering voor Ned.-Indië een geheel overbodige maatregel.

De oud-Gouverneur-Generaal Fock vraagt in de Eerste Kamer (vergadering van 20 Juli '32) of het niet op den weg van de Regeering had gelegen, deze industrie door den moeilijken tijd heen te helpen. Hij erkent, dat directe steunverleening niet mogelijk is, omdat daarmee te groote bedragen zouden zijn gemoeid, doch hij vraagt of er dan niet een andere weg ware te vinden. Het plan Chadbourne heeft niet aan de verwachtingen beantwoord en de heer Fock gelooft, dat dit plan, waarbij reeds 50 pct. van de suiker-industrie *niet* is betrokken, tot mislukking is gedoemd. Echter meent de heer Fock, dat er aanleiding is om de aandacht van de Indische Regeering te vragen voor het plan van de Ned.-Indische Handelsbank en de N.-I. Landbouwmaatschappij. Noodig is, dat de suikerproducenten tot samenwerking worden aangespoord.

„Wellicht ware een commissie tot voorbereiding dier samenwerking te benoemen. De commissie voor de economische samenwerking tusschen Nederland en Indië in het algemeen kan daarmee niet worden belast, want zij heeft een veel breedere taak, terwijl het hier een speciaal gebied betreft, waarbij bovendien groote spoed gewenscht is."

„De suikerindustrie is weliswaar niet meer de kurk waarop Indië drijft, maar zij is toch nog wel van zooveel beteekenis, dat zij verdient te worden gesteund."[5])

Wat de tabakscultuur op Java en Madoera betreft, wij zeiden het reeds boven met een enkel woord, hare vooruitzichten zijn verre van gunstig te noemen.

In het laatst van de maand Mei 1932 j.l. verschenen jaarverslag der Besoeki Tabaks-Maatschij. werd zelfs met groote bezorgdheid over de toekomst gesproken. Dit kan geen verwondering baren, waar de Javatabak van de Duitsche markt afhankelijk is en het betrekkelijk goedkoope Javaproduct den invloed ondergaat van de hooge Duitsche invoerrechten, welke feitelijk een gewichtsbelasting vormen en daardoor veel zwaarder drukken op de goedkoope Javatabak dan op het Deli-dekblad waarvoor ook nu nog betrekkelijk fancyprijzen worden betaald. (Zie: Amsterdamsch Beursoverzicht in Het Vaderland van 29 Mei 1932, Ocht.blad D.).

Het Soer. Hbl. verneemt uit Djember, dat bij de vertegenwoordigers van de tabaksmijen in het Djembersche een groeiende voorkeur bestaat voor de algeheele sluiting van alle ondernemingen voor den volgenden oogst.

Het besluit van de Besoeki ondernemingen om over te gaan tot de beperking van de tabakscultuur grijpt geweldig in het economisch leven in der dessabevolking. Intusschen bestaat de vrees, dat de bevolking tabak zal gaan planten op de vrijgekomen gronden, daar tabak nog altijd een voordeeliger product is dan djagoeng of rijst.

Op de Birnie-landen, welke alle gemengde cultures hebben, zal de rubbertap worden stopgezet. Het heet, dat sedert den aanvang van het jaar ongeveer 10.000 bahoes rubber zijn geabandonneerd, hetgeen overeenkomt met 2500 à 3000 tons bereid product.

In de Vorstenlanden was van eenige opleving te spreken bij de Java-inschrijving te Amsterdam, in het begin van Juli van dit jaar.

[3]) De kwestie is, dat de Regeering overweegt de instelling van een commissie ter bestudeering van het vraagstuk der economische toenadering tusschen Nederland en de gebiedsdeelen van het Rijk in andere werelddeelen.

Binnen korten tijd zijn nadere mededeelingen omtrent de samenstelling van deze commissie, die gevormd zal worden uit vooraanstaande personen uit de zakenwereld, uit handels-, bank-, scheepvaart- en industrieele kringen, te verwachten. Aan deze commissie zal worden opgedragen de bestudeering van alle vraagstukken, welke verband houden met de handelspolitieke betrekkingen tusschen het Moederland en de overige deelen van het Rijk.

[4]) De regeeringsgemachtigde voor B.B., de heer Mühlenfeld, heeft in den Volksraad meegedeeld, dat er, behalve de verliezen van de Suikerindustrie, geschat op f 60.000.000 per jaar, voor f 120.000.000 ligt in niet dadelijk verkoopbare voorraden. (Aneta-telegram van 20 Aug. '32).

[5]) De houding der regeering tegenover het Suikersyndicaat is nimmer die van een smeekeling geweest. De regeering is met den heer mr. Hart van oordeel dat het aanbeveling verdient om langs den weg van minnelijk overleg fouten te corrigeeren, en eerst in uiterste gevallen den wetgever te hulp te roepen. (Aneta-telegram van 20 Aug. '32).

## Bataviasche Instellingen.

**Het Stadhuisplein vóór 200 jaar.**

**Hardhandige Ziekenverpleging en Levende Dooden.**

II.

Tegenwoordig kan men zeggen, dat artsen weldoeners van de menschheid zijn. De keeren dat men er aan twijfelt of de medici wel van hartegemeend hun leven meer gewijd hebben aan het dienen van hun even-menschen dan aan het vullen van den buidel, zijn de oogenblikken dat men doktersrekeningen te betalen krijgt, of gekluisterd zit in den martelstoel van een doortastend tandarts.

Tweehonderd jaar geleden echter had men alle reden om aan de menschlievendheid der geneesheeren in Indië te twijfelen. Want volgens de beschrijvingen van onzen vriend, den Hochgräfflicher Hohenloch-Schillingsfürstlicher Bau-Director und Geometer, Johann Wolffgang Heijdt, hadden de geneesheeren van de Oost-Indische Compagnie, omstreeks het jaar zeventienhonderd, méér weg van medicijnmannen uit de wildernissen van Afrika, wier behandeling van een zieke met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid den dood ten gevolge heeft, dan van de wetenschappelijke recepten-schrijvers onzer dagen.

Heijdt schijnt menigmaal een bezoek gebracht te hebben aan het „Gast-Huys" in de Duys-Poortstraat. Althans zijn opmerkingen over deze inrichting zijn van een realiteit, welke men slechts bij een „slachtoffer" kan veronderstellen.

Uiterlijk was het „Gast-Huys" een verschrikkelijk leelijk gebouw, dat in verschillende afdeelingen, die afzonderlijke huizen vormden, was verdeeld. De aesculapen, twee of drie in getal, woonden in het gebouw, terwijl de apotheek een afzonderlijken ingang had in de „Nieu-Poort"-straat. Behalve uit deze heelmeesters, bestond het personeel van het Gast-Huys uit vier of vijf onder-meesters, die ook wel met den weidschen naam „chirurgi" betiteld werden, drie of vier zieken-vaders oftewel opzichters over de slaven en de zieken, één boekhouder, één schatbewaarder en één ziekentrooster, die allen hun verblijf in het ziekenhuis hadden. Het personeel het beslag gelegd op de mooiste kamers.

's-Morgens om halfacht kwam een dokter, vergezeld van een of twee ziekenvaders en een leger zwarte jongens, toenmaals slaven geheeten, in de ziekenverblijven. Wanneer dit gezelschap binnen-

kwam, moesten alle zieken — wanneer zij niet toevallig in doodsstrijd lagen — opstaan en met hun hoofddeksel in hun hand afwachten wat er gebeuren zou. De doctor ging dan van bedstee tot bedstee, waarvan er tachtig en meer, alle genummerd, aan één zijde van de zalen waren. Hij greep de polsen van de zieken, en vroeg naar hun toestand. Ook gebeurde het wel dat een zieke zijn tong moest uitsteken, welke door den doctor dan in oogenschouw werd genomen.

Was dit gebeurd, dan zette hij het nummer, dat op de bedstee van den zieke prijkte, op een der leitjes welke de slaven droegen, en schreef daarachter het recept der medicijnen dat hij dienstig oordeelde.

Zoo snelde hij voort, de eene zijde van het huis op, en de andere zijde af, hierna ging hij een ander huis binnen, want, gelijk gezegd, bestond het Gast-Huys uit meerdere huizen, en deed overal insgelijks. In het eene huis lagen de zware zieken, in een ander die met open wonden, in een derde waren patiënten die lijdend waren aan buikloop, scheurbuik, dysenterie, enz. terwijl in een vierde gebouw slechts „Venus-broeders" geborgen werden, zooals de schrijver deze lieden typeerend noemt. Zoo had elk huis een soort zieken, waarvoor het een gepraedistineerden naam had.

Wanneer de boven-meester of doctor aan alle huizen een bezoek had gebracht, en de zieken op eerder beschreven wijze had onderzocht en ondervraagd, was er één uur verloopen, ongeacht of het droge, dan wel natte moesson was. In den natten moesson waren er ongeveer 1000, 1200 of 1500 zieken.

Men kan zich dus gemakkelijk voorstellen, wat in zoo'n korten tijd verricht kan worden. In dien korten tijd bedacht de doctor bovendien voor het meerendeel der zieken de medicijnen.

Wanneer een lei vol-geschreven was, werd deze naar de apotheek gestuurd.

Daar stond een groot aantal blikken en tinnenbekers klaar, en deze werden door een apothekersgezel met medicijn gevuld en voorzien van het nummer. De zwarte jongens namen drie of vier van die bekers in elk van beide handen, en liepen naar die afdeeling van het ziekenhuis, waar de nummers thuis hoorden. Zij riepen er in hun half gebroken Hollandsch de nummers af. Degene, die als zieke het nummer dat hij verstond, droeg, moest „mijn" roepen. Door het slechte Hollandsch echter dat de slaven spraken, en ook omdat zij de nummers wel eens met elkaar verwisselden, gebeurde het vaak, dat een zieke een verkeerden beker kreeg.

Wanneer de medicijn gedistribueerd werd, was er steeds een ziekenvader aanwezig, die het toezicht hield. Wanneer nu een patiënt, óf vanwege den viezen smaak, óf vanwege de groote hoeveelheid, óf omdat hij te zwak was, den drank niet naar binnen kon krijgen, kreeg hij van den toezienden ziekenvader met een dunne rotting of met een lang Spaansch riet zóó lang er van langs, tot hij den beker had leeg-gedronken. Heijdt vertelt, dat het in dit land geen gewoonte was om droge medicijnen of poeders te verstrekken. Alle geneesmiddelen bestonden slechts uit dranken.

Deze medicijn-verstrekking duurde hoogstens een uur, en had tweemaal per dag plaats, namelijk 's-morgens en 's avonds.

Zoodra de doctor met zijn medicijn voorschrijverij gereed was, woonde hij het verbinden van de gewonden bij.

In een vierhoekig gebouw, midden in een tuin, stond een tafel met een onwaarschijnlijke verzameling pleisters, instrumenten, lappen, en andere chirurgische apparaten.

Het verbinden geschiedde door drie of vier Europeanen, bijgestaan door vele zwarte jongens.

Over deze heelkundige werkzaamheden vertelt Heijdt, die zelf blijkbaar wel eens onder handen is genomen, het volgende:

„Tijdens het verbinden ziet men allerlei gezichtsveranderingen, die een Europeesche maskerade beschamen zouden. Het is daar niet de gewoonte, gelijk bij ons, om eerst te onderzoeken wat iemand mankeert, maar men begint meteen te snijden en te kerven. Verzet de patiënt zich, dan krijgt hij een paar oorvegen, en wordt door de zwarte jongens vastgehouden, om datgene aan zich te laten voltrekken, wat de onder-meester of chirurg in zijn hoofd haalt, of dit nu ook al goed is, dan wel niet. Ieder kan zich gemakkelijk indenken, hoe het dengene te moede moet zijn, die zich in dat vierkante kamertje bevindt. Het moet daarom niemand verwonderen, dat in den natten moesson dagelijks 30, 40 tot 45 menschen uit het ziekenhuis begraven worden."



Met de dooden werden nog kortere metten gemaakt dan met de zieken.

Degenen, wier zielen vóór half elf 's morgens naar betere oorden dan dit „ziekenhuis" verhuisden, werden 's-middags om drie uur begraven. Gelukkig waren degenen, die na dit tijdstip stierven, want hun lijken bleven tot den volgenden dag in een aparte doodenkamer liggen.

Gelukkig, zeiden wij, is de laatste categorie dooden. Want het is vaak gebeurd dat lieden naar het lijkenhuis werden gebracht, die slechts in een toestand van zware bewusteloosheid verkeerden. Zij werden, wanneer zij niet tot bewustzijn waren gekomen, op het uur der massa-begrafenis als dooden naar het kerkhof gedragen. De bewustelooze dooden, die den tijd hadden om vóór de begrafenis tot zichzelf te komen, waren dus als het leven tenminste nog waarde voor hen had, gelukkig te prijzen.

Over zoo'n levende doode vertelt Heijdt, uit eigen ervaring, de volgende historie:

Een bewustelooze was reeds in zijn doodkist halfweg naar het kerkhof gedragen, toen men plotseling hoorde dat er in de kist geklopt werd.

Toen de dragers merkten dat zij zich niet vergist hadden, en dat er in de lijkkist werkelijk leven gekomen was, zetten zij de baar neer, maakten het deksel open en zagen, hoe de doode levend uit zijn kist opstond.

Het levende lijk, dat in Adams-costuum gehuld was vluchtte een huis binnen, waar men hem van kleeren voorzag. Hij werd weer naar het Gast-Huys getransporteerd, waar hij geheel van zijn ziekte genas.

De Hollanders uit den tijd van de Oost-Indische Compagnie bleken practische menschen te zijn, lieden bezield met gevoel voor humor, zelfs op het terrein van den dood.

Want na de genezing van dit uit den doode opgestane lijk, promoveerde men den man tot aanspreker. Het „lijk" heeft deze functie tot aller tevredenheid vele jaren vervuld.

Heijdt vertelt, hoe het hem zelf is overkomen dat hij 26 uren ouder was geworden, zonder dat hij het wist. Hij schrijft deze bewusteloosheid toe aan „Bataviasche koorts". Hetzelfde is een vriend van hem, Alderost genaamd, gepasseerd.

Deze heeft drie dagen bewusteloos gelegen. Alleen 's-nachts, precies om elf uur, werd hij wakker, waarop Heijdt hem te drinken gaf. Hierna viel hij weer in een diepen slaap en gaf geen teeken van leven, tot den volgenden dag op hetzelfde uur. Plastisch vertelt Heijdt, hoe zijn vriend in den toestand van bewusteloosheid oogen en mond open hield, en dat vliegen zijn mond in en uit kropen, zonder dat hij er iets van merkte. Vele malen hield Heijdt hem een spiegel voor den mond, om te zien of hij nu werkelijk levend dan wel dood was. Maar de spiegel sloeg niet aan, zooals wel het geval is, wanneer iemand nog ademt. Daarom heeft hij ook veeren aan een haar gebonden en hem deze voor den mond gehouden. Maar ook dit bleef zonder resultaat.

De veeren bewogen niet, en de pols gaf geen teeken van leven. Toen de chirurg kwam, wilde deze den schijn-doode naar het lijkenhuis van het Gast-Huys laten brengen. Maar Heijdt verzette zich er tegen, vertelde dat de zieke 's avonds om elf uur dronk, en redde zoo zijn vriend van levend begraven te worden.

Na drie dagen in dien toestand verkeerd te hebben, werd de schijndoode iets beter, om ten slotte geheel te herstellen.

Ook werd in het Gast-Huys voor het zielen-heil der patiënten gezorgd. Men ging daar echter even hardhandig bij te werk, als bij de verzorging van hun lichamelijk heil.

Iederen ochtend en avond werd door een ziekentrooster een gebed verricht. Zondags echter las hij den zieken uit een boek een preek voor. Bij dit stichtelijk gebeuren mocht geen der zieken, ook al moest hij er naar toe kruipen, afwezig zijn, anders werd hij door de ziekenvaders met een rotting of een lang Spaansch riet, naar den ziekentrooster geslagen.

Behalve eerder genoemde personen, waren nog anderen over het Gast-Huys aangesteld, die toezicht moesten houden of alles volgens de voorschriften geschiedde. Tweemaal in de maand kwam een hoofdopzichter van de Compagnie in het hospitaal, ging met de doctoren rond, en liet degenen, die hij gezond genoeg vond, het ziekenhuis uitzetten om weer aan het werk te tijgen.

Had iemand echter een doctor of een anderen hoog-geplaatsten ziekenhuis-beambte tot vriend, dan kon het gebeuren, dat wanneer zoo iemand werkschuw was, hij een, twee of zelfs drie jaar in het hospitaal kon blijven. Hoewel de voeding er niet

allerbest was, hadden die vriendjes het toch zoo kwaad niet .

Zij waren vrij om zoo nu en dan de stad in te gaan om voor de zieken inkoopen te doen, mits zij geen schadelijke zaken binnen de muren van het Gast-Huys brachten.

Hierdoor hadden die vriendjes tevens een bron van inkomsten, want inplaats van één stuiver, brachten zij de zieken er drie in rekening.

Ook deelden zij mede in den buit van een doode. Want wanneer een zieke stierf, zochten zij op alle mogelijke manieren er hun voordeel uit te slaan.

Wat een doode aan aardsche goederen in het ziekenhuis achterliet, werd door den ziekenvader ingepalmd, die scherper dan een argus, op de nalatenschap zijn oogen richtte, wanneer de zieke althans geen vriend had, wien hij vóór zijn doodsstrijd zijn bezittingen had gegeven.

Tot zoover hetgeen Heijdt weet te vertellen van den D. V. G. omstreeks 1700.

Er is een spreekwoord, dat luidt: „Zachte heelmeesters maken stinkende wonden". Maar de methode, welke 200 jaar geleden in Indië werd toegepast, lijkt ons nu juist ook niet de meest geschikte wijze om blessuren welriekend te maken.

(„Nieuws"). J. S.

# Toen de Engelschen in Voor-Indië kwamen.

**Onmenschelijke tooneelen in het Zwarte Hol.**

Het optreden van den Mahatma Gandhi in Britsch-Indië voert ons in herinnering terug naar den tijd, toen de Engelschen zich het eerst in Voor-Indië vestigden en er geleidelijk weg hun kolonisatie hebben voortgezet, eerst als bezitting van de Engelsche Oost-Indische Compagnie sedert 1756 en een eeuw later als kolonie van de Britsche kroon, die het land in 1876 tot een keizerrijk Indië verhief. Dit zijn de mijlpalen in de geschiedenis van dit rijke land, waarvan wij op deze plaats alleen de bloedige vestiging even voor den geest onzer lezers wenschen terug te roepen, om vast te leggen met welke offers Engeland in dit rijke land „vasten voet ende dominie" verkregen heeft. Vooral Macaulay vertelt daarvan op bijzonder onderhoudende wijze in zijn boek „Lord Clive".

Het rijke Bengalen had eens aan den verschrikkelijken Tartaar Timoer—Leuk behoord, doch het rijk van den grootmogol, door een zijner afstammelingen Baber in het begin der 16de eeuw gesticht, was in de 18de eeuw bijkans in een toestand van ontbinding gekomen. De handelscompagnieën, welke in de groote Europeesche rijken waren gesticht en waaronder ook onze V. O. C. een belangrijke plaats innam, hadden toen den tijd rijp bevonden, om het gebied hunner factorijen uit te breiden. Zoo had Frankrijk zich te Chandernagore aan de Hugli genesteld, de Hollanders bezaten er Chinsura, terwijl de Engelschen in de buurt van Calcutta het fort William hadden gesticht.

In het gedenkwaardige jaar 1756 nu stierf Aliverdy Khan (althans zoo noemden de Engelschen hem), die vele jaren lang als onafhankelijk vazal van den grootmogol over Bengalen, Orissa en Bahar had geregeerd en opgevolgd werd door zijn kleinzoon Surajah Dowlah, een jongeling van nauwelijks 20 jaren maar niettemin een echt Oostersche despoot, een immoreel mensch en groot vijand der Engelschen. Hij zon op middelen, om deze vijanden uit zijn land en geheel Indië te verdrijven en geen middel was hem daartoe te laag of te slecht. In tegenstelling met Gandhi, die tot nog toe gelukkig voor geweldadig verzet terugdeinst, bovendien een moreel hoogstaan mensch moet zijn, was Surajah Dowlah een baatzuchtige en losbandige tyran, die door het feit, waarin hij aanleiding vond den Engelschen den oorlog te verklaren, reeds geheel geteekend wordt. Hij wenschte namelijk een rijken inboorling uit te plunderen, die naar Calcutta was uitgeweken en dien de Engelschen niet wilden uitleveren. Toen rukte Surajah Dowlah tegen fort William op met een groote krijgsmacht.

De gouverneur en militaire gezagvoerder der Engelsche kolonie namen nu lafhartig de vlucht en lieten de bezetting met vrouwen en kinderen over in handen der belegeraars. Want reeds spoedig was het fort na korten en zwakken tegenstand in handen der woestelingen gevallen, de bezetting gevangen genomen en de voornaamste in rang onder hen, Mr. Holwell voor den despoot geleid, die daartoe in de grootste zaal der factorij zitting hield. Surajah Dowlah gaf tegenover Holwell zijn leedwezen en teleurstelling te kennen, dat de schatten der Engelschen zoo weinige waren, dat de kolonisten zoo inhalig, onbeschaamd en brutaal waren geweest, maar dat hij desniettemin genade voor recht zou doen gelden en de belegerden het leven wenschte te sparen. Vervolgens legde hij zich neer om te slapen.

Maar die slaap was slechts geveinsd, althans om niet te zien, hetgeen hij zijn manschappen had bevolen, die beestachtige wreedheid te plegen, waardoor hij zijn naam voor eeuwig schandvlekte in de rollen der geschiedenis. Zoodra Zijne Hoogheid namelijk de rust had verkozen als gevolg van zijn losbandige levenswijze, gingen de bewakers der gevangenen hun gang en sloten dezen op in den beruchten kerker van het garnizoen, het zwarte Hol bijgenaamd, metende 20 bij 20 voet, met verstopte luchtgaten, waarin 146 gevangenen opgepropt werden zonder voedsel en met zóó weinig water, dat zij er om moesten vechten. Hun verschrikkelijke toestand werd nog beklagenswaardiger, als men bedenkt, dat het juist de periode van de geweldigste hitte in Bengalen was, als door den z.g. zomerzonnestilstand de warmte voor Europeanen in hun luchtige woningen met electrische waaiers en andere luchtververschers nog nauwelijks uit te houden is. Zij baden en smeekten den onmenschen om hen er uit te laten, verdrongen zich voor de tralies om er uit te breken, doch de bewakers drongen hen met de zwaardpunten terug en elke aanval bezorgde hun niets anders dan pijnlijke verwondingen. De grendels konden niet verbroken worden met niets meer dan menschenhanden, de deuren werden niet opengerameid met menschenlichamen.

De wanhoop en razernij maakten zich nu van de ongelukkigen meester en wat de enkele overlevenden later van deze gruwelijke moordpartij verhaalden, tart elke beschrijving van waarheid en verdichting in de geschiedenis der menschheid. De stem om genade van den een werd gesmoord door het gevloek en de verwenschingen van den ander. Alleen Holwell bewaarde in dien smartelijken nacht nog zijn tegenwoordigheid van geest en zegde den bewakers een vorstelijke belooning toe, het laatste redmiddel om het veege lijf te behouden. Maar geen goud noch beloften van anderen aard vermochten deze beestmenschen te vermurwen, die zich trouwens tot hun verontschuldiging beriepen op den slapenden nabob, welke niet gewekt mocht worden, tenzij zij in nog grootere mate zijn toorn en gramschap op zich wilden laden!

Erger dan in het Zwarte Hol gefolterd werd, kon het niet. De opgeslotenen vertrapten elkander, toen zij geen uitkomst meer zagen, door de hitte en stank zinneloos en krankzinnig geworden, vochten om het beetje water, dat de bewakers hun als een Tantaluskwelling toereikten, vloekten, baden en gilden door elkaar en smeekten den bewakers hen dood te schieten, om aan hun lijden een einde te maken. Doch dezen lachten en schertsten om de razernij der getergden, totdat diep in den nacht het wilde rumoer verstomde en plaats maakte voor het gereutel der stervenden, het amechtig gehijg der om lucht en water smachtenden en het gekerm der gewonden en vrouwen.

Toen in den ochtendstond bij het ontwaken van den nabob, die inmiddels bevel had gegeven om de gevangenis te openen, voor de gefolterden dan eindelijk het uur der verlossing had geslagen, bleken er 123 lijken opeengehoopt in de enge ruimte te zijn, terwijl de overlevenden als krankzinnig en met de lijkkleur reeds op 't gelaat moesten weggevoerd worden. Zelfs waren de lijken wegens de brandende hitte reeds tot ontbinding overgegaan en werden onmiddellijk in één groote kuil geworpen, om met asch en aarde te worden overdekt. Deze kerker der levenden was een lijkenhuis voor de dooden gebleken, die een vreeselijken dood stierven. De moordenaars werden echter niet door Surajah Dowlah gestraft en voor de overlevenden kende hij geen deernis. Zelfs borg hij de eenige Engelsche vrouw, die dezen verschrikkelijken nacht had overleefd, in zijn harem te Moorshedabad en zond Holwell met enkele anderen geketend het binnenland in, omdat zij hem niet meer wenschten te vertellen van de schatten der Engelsche Compagnie. Hun dagelijksch rantsoen bestond toen uit enkel rijst en water, totdat vrouwelijke verwanten van den tyran hun loslating bij den nabob gedaan kregen.

Vreeselijk was echter de wraak, die Albion vooral in den slag bij Plassey, 23 Juni 1757 door lord Clive den Bengaleezen geleverd en die Brittannië een rijk bezorgde, uitgestrekter en dichter bevolkt dan het moederland zelf, op Surajah Dowlah nam en welke over het lot van Indië besliste.

H.

*In onze jonge jaren hebben wij allen een kiem van persoonlijkheid en oorspronkelijkheid, die wij kunnen ontwikkelen of verstikken. Wie dit laatste doet, gaat behooren tot de groote massa, die het leven langs zich heen ziet gaan, zonder zelf veel te beleven en die met min of meer afgunst uit de verte mag toekijken naar het bedrijf van de mannen, die de dingen in de wereld doen.*

*(„Der Organisator").*



# Van Week tot Week.

**Van Maandag 15 tot Zondag 21 Augustus.**

*Omtrent de behandeling der begrooting in den Volksraad moge het volgende worden aangestipt: Onderwijs.* Geen onderwijs zal voortaan mogen worden gegeven dan na vooraf verkregen vergunning. Overgegaan zal worden tot de geleidelijke opheffing v. d. technische school te Bandoeng; het klein-ambtenaars-examen zal weder worden ingesteld. *B. B.* van de voorgenomen tijdelijke sluiting der Bestuursschool is afgezien. De regeering overweegt de instelling van een agrarische landschapsrechtbank te Soerakarta en Jogjakarta, terwijl zij de uitoefening van het recht van gratie van straffen, opgelegd bij vonnissen van zelfbestuursrechtbanken in de Vorstenlanden, opnieuw in beschouwing deed nemen. Medegedeeld werd, dat er, behalve de jaarlijksche verliezen van de suikerindustrie, geschat op ƒ 60.000.000 p. j., voor ƒ 120.000.000 ligt in niet dadelijk verkoopbare voorraden. De ondernemingen moeten niet alleen rekening houden met nieuwe uitgaven, doch ook met afschrijvingen van vroeger betaalde premies op langjarige, thans gecancelde contracten. Een zeker concern moet op dat hoofd ƒ 2,000.000 afboeken zonder dat van de zijde der bevolking iets daartegenover wordt gesteld.

De houding der regeering tegenover het Suikersyndicaat is nimmer die van een smeekeling geweest. De regeering is met den heer mr. Hart van oordeel dat het aanbeveling verdient om langs den weg van minnelijk overleg fouten te corrigeeren, en eerst in uiterste gevallen den wetgever te hulp te roepen. *Landbouw.* Ingekomen is een ontwerp-ordonantie inzake den tabaksaccijns. Medegedeeld werd, dat de Ind. Reg. niet deelneemt aan de tentoonstelling te Chicago. *Financiën.* De motie inzake belegging van pensioenfondsen zooveel mogelijk in Indische leeningen werd aangenomen. Onder de ingekomen stukken van den Volksraad bevindt zich een ontwerp-ordonnantie, welke de crisisheffing op het inkomen voor het jaar 1933 regelt. De druk van de inkomstenbelasting plus de crisisheffing zal in dat jaar dien van deze beide fiscale middelen in 1932 niet overtreffen. Het amendement inzake de invoering van een couponbelasting werd aangenomen, evenals eene motie waarin wordt betreurd, dat noodelooze landsuitgaven werden gedaan, i. c. de maandelijksche toelage aan den secr. gen. van het Ned.-Ind. Comité v. d. Int. Kol. Tent. te Parijs, boven diens onverkort salaris.

Ingediend is een suppletoire landbouwbegrooting 1932, die een viertal posten bevat — voor visscherij, land- en boschbouw en inl. handel, tezamen tot een bedrag van bijna een kwart millioen — ter financiering van een plan met het doel „naar vermogen mede te werken tot leniging van den toestand en bestrijding der werkloosheid onder de inlandsche bevolking."

*De reg. heeft in den Volksraad verklaard, dat thans* niet de tijd gekomen is, om internationale besprekingen over de rubbersituatie te heropenen. Voorts stelde zij in het licht, dat de katoencultuur op Java groote risico's met zich brengt en nauwelijks beloften voor de toekomst inhoudt.

*Verwacht mag worden dat spoedig een nieuwe regeling* van de buitenlandsche verloven bij den Volksraad zal worden ingediend. Naar aanleiding hiervan werd een schriftelijke vraag bij de regeering ingediend om de nieuwe regeling eerst in de centrale commissie voor georganiseerd overleg te doen behandelen. De nieuwe regeling beoogt het verleenen van buitenlandsch verlof na 6, 7, 8 jaar voor resp. het eerste, tweede en derde verlof.

*Op eene circulaire van het legerbestuur vragende of* sommige militairen wellicht prijs zouden stellen op een vervroegde afvloeiïng uit het dienstverband, kwamen, tegen de verwachting in, zooveel gegadigden dat een tweede circulaire moest volgen, bepalende dat de afvloeiïng alleen bij die rangen en standen is toegestaan, waarin bij de nieuwe reorganisatie van het leger, een overcompleet mocht ontstaan. Het legerbestuur was

blijkbaar vergeten dat het in eerste instantie vallen voor de keus stelde tusschen militair in Indië en steuntrekkende werklooze in Nederland.

*Voor negentien vacatures in ondergeschikte betrekkingen* bij de stadsgemeente Malang hebben zich 1500 sollicitanten aangemeld.

*De gebouwen van de veldpolitie te Oengaran (boven Semarang)*, zullen aan het Ieger des Heils in bruikleen worden afgestaan ten behoeve van de huisvesting van werkloooze vrouwen en meisjes. De opening zal in October geschieden.

*De gouverneur van Oost-Java heeft het bestuur in het* regentschap Malang een nader onderzoek opgedragen naar het feit dat bij de dessabevolking geen animo bestaat om naar de Lampongs te emigreeren, in tegenstelling met het regentschap Blitar, waar duizenden gezinnen zich gereedmaken om te vertrekken.

*De Bank Nasional Indonesia keert over het tweede* boekjaar 5 procent dividend uit (v. j. 6½).

*De invoer op Java en Madoera bedroeg in Juli 63.300* (v. j. 100.700) tons, ter waarde van *f* 18.500.000 (v. j.) *f* 29.500.000).

*Het Alg. Landbouw Synd. heeft een prijsvraag uitge*schreven voor nieuwe tooepassingen van rubberlatex in Ned.-Indië en daarvoor een prijsvraagcomité ingesteld.

*De Imperial Airways Company heeft aan de regeering* van Australië medegedeeld, dat zij bereid is om den luchtpostdienst Londen—Karachi door te trekken tot Singapore, indien schikkingen worden getroffen tot een aansluiten van den luchtpostdienst van daar naar Australië. De regeering heeft dit vraagstuk thans in onderzoek.

*Het Japansche concern Mitsui heeft een volledige* fabrieksinstallatie naar Semarang gebracht, met de bedoeling om in de dichtbevolkte streek in de nabijheid van Jogja en Solo een textielbedrijf op te zetten, dat de invoeren uit Japan zal aanvullen met goedkoopere Java-textielen. Men vraagt zich af of wij hier een geval hebben van:

Neerland moet, maar peinst,
Japan doet.... en grijnst?

*Volgens het handelsverdrag tusschen Engeland en* Britsch-Indië dat te Ottowa tot stand gekomen is en nog de goedkeuring behoeft van de Britsch-Indische wetgevende macht, zullen o.a. de Engelsche rechten op bepaalde goederen uit het buitenland worden verhoogd, om zoodoende de preferentie voor dezelfde goederen uit Britsch-Indië te vergrooten. *Dit geldt o.m. voor gelooide huiden en vellen, tabak, thee en specerijen.* Alweder een deur die voor ons zal worden dichtgegooid. Wordt het geen tijd dat Indië hierop in zelfverdediging reageert?

*Ten behoeve van den Siameeschen erfkroonprins en* dienst familie zijn twee huizen gehuurd, waaruit men concludeert dat de vorstelijke familie zich ter plaatse zal vestigen. Of zulks voor studie-doeleinden is, dan wel als een gevolg van de jongste revolutie in Siam, is aan de buitenwereld nog niet met zekerheid bekend.

*Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.*

*Zooals de voorzichtige koopman vermijdt, zijn geheele vermogen op één plaats vast te leggen, zoo zal wellicht ook de levenswijsheid raden, niet alle bevrediging van een enkel streven te verwachten. (De Zakenwereld.)*

## Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

### Kunst-tentoonstellingen.

Verleden week, in ons artikeltje over Reclamekunst, noemden wij o.a. tentoonstellingen een uitnemend middel tot het maken van propaganda en wezen daarbij op een mooie, tijdelijke expositie van Indische Kunstnijverheid, welke thans gehouden wordt door het Belgische Rijksmuseum van Volkenkunde in het *Parc du Cinquantenaire* te Brussel.

In *Le Soir Illustré* van 20 dezer is een rijk met foto's verluchte beschrijving daarvan opgenomen, van de hand van de deskundige verzamelaarster, Mevr. *Gry Guglielmo van Prhn*, onder den titel:

**Les Industries d'Art aux Inden Neerlandaises et Britanniques.**

Want behalve uit de pracht-verzameling der familie *Van Prehn—Krijgsman*, bestaat deze tentoonstelling uit een zeer belangrijke collectie Britsch-Indische, speciaal Nepalsche kunstvoorwerpen, op velerlei gebied, welke onlangs aan dat Museum afgestaan zijn door den Belgischen Kolonel *F. Macdonald*, die jaren lang zijn land daar vertegenwoordigde en een open oog, zoowel als een warm hart voor het zeer hoogstaande handwerk der inheemschen aldaar blijkt te hebben. En het is een bijzonder gelukkige gedachte der Directie van dit Museum geweest, om juist de kunst-uitingen door deze beide Oostersche collecties vertegenwoordigd, te zamen tentoon te stellen. Zoodoende biedt zij een zeker zeer welkome gelegenheid aan, om de verschillende, gelijksoortige gebruiksvoorwerpen met elkander te kunnen vergelijken, te meer daar ontegenzeggelijk de Indonesische kunst grooten invloed heeft ondergaan van haar Hindoesche, oudere zuster, hetgeen vooral in de metaalbewerking en beeldhouwkunst tot uiting komt.

De geelkoperen (messing) *gendi's*, keteltjes en olielampen, zoowel van Sumatra als van Midden-Java, hebben een merkwaardige overeenkomst, in vorm en versiering, met die van Nepal; hetzelfde is het geval met verschillende ritueelen kommen en vazen, enz. in edelmetaal, welke in Britsch-Indië en Bali gebruikt worden. Zoo ook lijken b.v. de Nepalsche schrijftoestellen, bestaande uit een langwerpig-vierkanten, metalen (meest koperen) door tot berging der penhouders, eindigend in een sierlijke inktkoker, veel op diezelfde gebruiksvoorwerpen in Atjeh, evenals de houten, met fraai snijwerk versierde, doozen, waarin manuscripten in Britsch-Indië bewaard werden, volkomen herinneren b.v. aan de Balische. Ook een koperen, roodgeverfd masker, waarbij vermeld staat, dat het gebruikt wordt bij *„les danses du diable du Nepal, ressemblant fort aux masques du Thibet, employés pendant des cérémonies analogues"*, doet aan een gelijksoordige van Bali denken, al worden op dit kunstzinnige eiland de maskers gemeenlijk uit hout gesneden. Dezelfde overeenkomst vindt men op het gebied der van metaal gegoten, veelal zeer fraaie, godenbeeldjes. Op dezelfde wijze schijnt men in Britsch-Indië ook kinderspeelgoed te vervaardigen. Daarvan zijn een paar mooie voorbeelden op deze tentoonstelling te zien, o.a. een ruiter te paard op wieltjes, zoodat de kinderen het voorwerp kunnen trekken, gelijk ze ook op Java doen met aardige wagentjes en dieren (speciaal kippen) van bladreepen gevlochten, welke ook bij Hollandsche kinderen bijzonder in den smaak vallen. Een drietal dezer stukken, welke „Boeatan" onlangs uit Indië gezonden kreeg en tentoon stelde, bleken reeds een paar dagen na aankomst verkocht te zijn. Geen wonden, want ze zijn origineel èn goedkoop!

Onder de kunstuitingen waartusschen op deze tentoonstelling, geen vergelijking te trekken is, daar ze bij de Nepalsche niet vertegenwoordigd zijn, valt o.a. de *batik*. Zou deze in Nepal niet bedoeld worden? Of voelde *Kolonel Macdonald* niet voor deze speciaal vrouwelijke kunst? Bij de collectie *Van Prehn* zijn zeer fraaie, ook oude batiks, zeldzaam van patroon en kleur.

Ook *wajang*-figuren zijn er alleen van Java, (een bijzonder fijn, klein soort *wajang-poerwo*, een compleet spel, dat aan een Djocdjasche prinses heeft toebehoord), evenals een paar *gamelan*-muziekinstrumenten *(gambang* en *gender)* met zeer rijk, ongekleurd houtsnijwerk.

Merkwaardig zijn o.a. ook de mooie van geelkoper gegoten modellen van Sumatraansche *adat*huizen, de fijn uitgesneden klapperdop, tafereelen uit de *Mahabarata* voorstellende, van Bali afkomstig, en een pracht-draagmand van het eiland Riouw, kunstig en praktisch uit boomschors vervaardigd.

Dergelijke voorwerpen vindt men ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, te koop aangeboden. Maar helaas schijnen ze onder de Hollanders niet genoeg bewonderaars en koopers te vinden, want, hunne schoonheid en zeldzaamheid in aanmerking genomen, zijn ze waarlijk zéér billijk in prijs. Europeesche kunstnijverheid is dikwijls héél wat duurder, zonder meerwaardig te zijn.



Daar ook tijdelijke tentoonstellingen, zooals wij opmerkten, vaak uitnemende reclame-middelen kunnen zijn, kan deze Brusselsche expositie van Indische kunst, die druk bezocht wordt, stellig ook vreemdelingen naar *„Boeatan"* lokken, al wordt er in den laatsten tijd ook minder gereisd. Daarom juist moesten wij, Nederlanders, ons meer dan ooit gelegen laten liggen aan de uitingen van Indonesische volkskunst, welke zich mede zoo goed leenen tot versiering van ons eigen huis, en tot geschenken voor vrienden en familie-leden, die ze reeds waardeeren of dit nog moeten leeren doen, waardoor ze een groot genot méér in hun leven rijk zullen worden.

### Boeatan te Breda.

Het bestuur van *„Boeatan"*, het hiermede geheel eens zijnde „laat dan ook geen gelegenheid voorbij gaan, om hierop telkens de aandacht te blijven vestigen. Zoo is, naar wij vernemen, besloten, dat door „Boeatan" deel zal worden genomen aan de Tentoonstelling, welke van 7—11 September a.s. in de zalen en tuin der bekende *„Societeit Concordia"* te Breda zal worden gehouden, welke te kennen gaf bijzonder prijs te stellen op de vertegenwoordiging aldaar ook van Nederlandsch-Indië.

Behalve een keur-collectie van Indonesische kunstnijverheid en huisvlijt, op allerlei gebied, welke er op aantrekkelijke wijze zal worden geëtaleerd, heeft „Boeatan" op vereerend verzoek ook besloten, er hare gerenomeerd lekkere rijsttafel klaar te maken en allerlei versnaperingen, zoowel *kwee-kwee* (zoetigheden) als Indische pasteitjes, *loempia* klapperijs en dergelijke aan te bieden bij een kopje Javathee of koffie en specifiek Indische dranken als *tjendol*, roze- of Tamarinde-stroop, enz., enz.

Ongetwijfeld zal dit alles een groote attractie zijn voor de aanstaande *Bredasche Tentoonstelling*, terwijl deze hopelijk ook omgekeerd een goeden invloed zal hebben op de vermeerdering van de bekendheid en waardeering van Nederlandsch-Indië in het algemeen en van de daar inheemsche kunstnijverheid in het bijzonder

## Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

### I. Uit de Europeesche Pers.

#### Philippijnsche Touristen.

De heer Agustin Cosculluela heeft in het Philippijnsche dagblad „The Times" *(De Loc.* 18/7, blz. 4) een overzicht gegeven van de ervaringen van een gezelschap Philippijnsche suikerplanters (tevens dagbladdirecteuren) tijdens *een rondreis over Java* in Mei j.l. De grondsoort waarmede zij hier op Java hebben kennis gemaakt, wordt nagenoeg gelijk geacht aan die van Mindanao. Algemeene bewondering wordt uitgesproken over *de suikerindustrie op Java*, hoofdzakelijk wegens het systeem van hechte samenwerking en wetenschappelijk onderzoek, waarop deze industrie berust en waaraan zij haar, zoo ver uitstekende plaats boven de suikerindustrieën in het buitenland heeft te danken. De schrijver wijst o.a. ook op het feit, dat er hier bij de verschillende landbouwwerkzaamheden zoo weinig gebruik wordt gemaakt van *dierlijke kracht* en in het geheel niet van *motorische kracht*. Hij gelooft dan ook, dat indien de tractor nog eens op Java wordt geïmporteerd, deze door menig Hollander minder gewenscht zal worden geacht, aangezien hij vele Inlandsche landbouwers het werk uit de hand zal nemen. Waar ook de Indische regeering streeft naar een zoo groot mogelijke werkvoorziening op het dichtbevolkte Java, is de schrijver er van overtuigd, dat de invoering van dit moderne landbouwhulpmiddel hier nog lang op zich zal laten wachten. De schrijver bespreekt vervolgens het op Java toegepaste systeem van geschiktmaking van het land voor de beplanting met suikerriet, het zoogenaamde Reynososysteem, dat van Cuba afkomstig is. Over *het wereldberoemde proefstation* Oost-Java te Pasoeroean zegt de schrijver o.a. dat iedere suikerverbouwende Philippino er ten volle van bewust is, dat de groote suikeroogsten op de Philippijnsche eilanden alleen te danken zijn aan dit voortreffelijk instituut te Pasoeroean. Als dat er niet was, dan zouden nooit de vele variëteiten van Java op de Philippijnen bekend zijn geweest, en dan zou de oogst op Negres b.v. nog slechts gemiddeld 50 pikols per H.A. bedragen. Tenslotte verklaart schrijver, dat deze groep reizigers zonder uitzondering enthousiast is over wat zij hebben gezien, over de wijze waarop zij op Java zijn ontvangen, over het passagiersschip der Java-China-Japan-Lijn, waarmede zij van Manilla uit de reis naar Java hebben gemaakt, en „last but not

least" over het feit, dat zij nergens op Ned. Indisch grondgebied (het schip inbegrepen) ook maar een spoor hebben kunnen ontdekken van het maken van rassenonderscheid bij de bediening der gasten. De schrijver is er daarom van overtuigd, dat *het tourisme tusschen Java en de Philippijnen* spoedig grooter afmetingen zal aannemen dan zulks momenteel het geval is.

*Correspondenties uit het Buitenland* treffen wij o.a. aan in het *Soer. Hbl.* (4 t/m. 15/7, 1ste bl.) en de *Deli Crt.* (11 t/m. 22/7, 3de bl.)

### Suggesties inzake Nieuwe Middelen.

In den Volksraad zijn verschillende suggesties gedaan, om te komen tot verhooging der middelen: *a. Verdere belasting van de oliemaatschappijen.* Waar de winsten van deze bedrijven, welke ook door de huidige crisis belangrijk lager zijn, reeds door de vennootschapsbelasting en den mijncijns worden getroffen en de verhooging van de vennootschapsbelasting in deze tijden van depressie de Regeering zeker niet juist financieel beleid toeschijnt, meent *de Regeering* — volgens de *M. v. A. (De Loc.* 18/7, blz. 3) — dit denkbeeld ter zijde te moeten stellen. *b. Een extra belasting op ongehuwden.* Deze ligt vooralsnog niet in het voornemen der Regeering. *c. Heffing van een couponbelasting.* Aan zoodanige belasting kleven voor een land, dat voor zijn leeningen hoofdzakelijk is aangewezen op het buitenland, zoodanig groote bezwaren, dat de Regeering meent niet tot een dergelijken maatregel te mogen overgaan. Bovendien dient er de aandacht op te worden gevestigd, dat bij de Indische dollar- en pondenleeningen een dergelijke belasting a priori in de leeningsvoorwaarden is uitgesloten. *d. Invoering van een omzetbelasting van alle verkoopingen.* Deze belasting verdient in Indië geen aanbeveling. *e. De zoutprijs.* De invoering van een verlaging van den prijs van los zout tegenover een verhooging van den verkoopprijs van verpakt zout acht de Regeering onder de huidige omstandigheden niet wenschelijk. *f. Heffing van een uitvoerrecht op Deli-tabak.* Een opvolging van deze suggestie zou niet passen in het kader van het Indisch belastingstelsel, daar in verband met de heffing van de vennootschapsbelasting geen ruimte meer is voor het instellen van nieuwe uitvoerrechten van producten der groote cultuurondernemingen, in den vorm als thans wordt voorgesteld voor de Deli-tabak. *g. Heffing van een vermakelijkheidsbelasting vanwege het land.* Deze heffing acht de Regeering ongewenscht; zij behoort gereserveerd te blijven ten bate van de locale Ressorten. *h. Verhooging van de opiumprijzen.* Hiervan is geen gunstig financieel resultaat te verwachten, daar de opiumopbrengst reeds sedert jaren een dalend verloop vertoont. *i Heffing van een crisisbelasting.* Voor het invoeren van een hoofdgeld van *f* 2 per jaar per gezinshoofd, naast de reeds ingevoerde crisisheffing op het inkomen, die alle inkomens boven *f* 250 's jaars treft, bestaat geen grond. *j. Heffing van een invoerrecht op rijst.* Het belang van de groote massa der bevolking levert een beletsel op om den rijstprijs in Indië door een invoerrecht te beïnvloeden. *k. Een invoerrecht op luxe artikelen.* Op deze suggestie kan de Regeering voorloopig niet ingaan. *l. Uitvoerrecht op copra.* Er bestaan reeds uitvoerrechten op copra, en ook op klapperolie. Dit recht is afhankelijk van kostprijs en marktprijs. *m. Stopzetten van de aflossingen der leeningen.* Uiteraard kan het bezwaarlijk in de bedoeling liggen het uitstellen van bestaande verplichtingen als een extramiddel te beschouwen. Van bezuiniging is hierbij geen sprake; een eventueel stopzetten zou slechts neerkomen op het verschuiven van de nakoming van een verplichting naar een volgend jaar. Hier komt bij dat, behalve dat een dergelijke stopzetting in wezen slechts neerkomt op een financieringskwestie — alleen de kaspositie zou door die aflossing gunstig beïnvloed worden — uiteraard aan de kredietwaardigheid van het Land door een zoodanigen maatregel onherstelbare schade zou worden toegebracht, zoodat de Regeering, zoolang niet uiterste nood daartoe dwingen zou, daartoe niet kan overgaan.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „De Onuitroeibaren" (14, 16 en 19/7), „Het I. K. P.-conflict" (14/7), „Een bekentenis" (16/7) en „De vereenvoudigde rechtspleging" (14, 16 en 19/7, *Mr. J.*), de *Java-Bode* over de Alg. ledenvergadering der „Ind. Kath. Partij" (14/7), de *Deli Crt.* over „Honderd millioen" (18/7), *De Loc.* over „De salarissen in 1933" (14/7, blz. 1), „Indianiseering" (blz. 28, *M. v. A.*) en „Vermogensbelasting aangenomen" (18/7, blz. 15).

### Wilde scholen.

De *Java-Bode* (16/7 „Wilde scholen", *Spectator*) vestigt wederom de aandacht op *het euvel der wilde scholen.* Mede door den drang der bezuiniging op de onderwijsuitgaven heeft het een zoodanigen omvang aangenomen, dat ingrijpen van Regeeringswege noodzakelijk is. Ook in den *Volksraad* is aangedrongen op maetregelen tegen het nog immer in omvang toenemende kwaad der wilde scholen; vele andere leden daarentegen juichten de toeneming van die scholen toe, want zij zagen hierin een natuurlijke reactie op de onvoldoende onderwijsvoorziening. Door beide groepen wordt echter *overheidstoezicht, dat thans ontbreekt,* noodig geoordeeld; de naam van de school moet gedekt worden door het onderwijs, dat binnen haar muren wordt gegeven, en aan eischen van hygiëne en veiligheid moet worden voldaan. Minder positief is men ten aanzien van *het peil van het onderwijs* en van *de bevoegdheid van den onderwijzer,* en juist op deze factoren komt het — naar Spectator's meening — in de eerste plaats aan. De geweldige drang naar een Westersche schoolopleiding kan niet door papieren staketsels worden afgedaan. Door de indianisatie van de Holl. Inl. School en de **Holl. Chin. School zullen de** laagste drie klassen dezer inrichtingen **met het goed**koopere personeel zich ruimschoots bedruipen uit de opbrengst der schoolgelden; de schoolbesturen zullen dan ook probeeren om voor den onderbouw der toekomstige particuliere H. I. S. en H. C. S. onder de subsidiebepalingen vandaan te komen. In 1923 werd *het onderwijs op de wilde scholen* onder politiek toezicht der Regeering gebracht, omdat de Sarekat-Rajatscholen zich in die periode ontpopten als propaganda-inrichtingen voor het communisme; de deugdelijkheid van het onderwijs bleef buiten beschouwing. Thans levert niet het uiterlijk van het onderwijs nog gevaar op, maar wel het gebrek aan inhoud, want de ouders krijgen geen waar voor hun geld. Een algemeen verbod van wilde scholen kan hier geen toepassing vinden; het Gouvernement zou verplicht zijn een andere studiegelegenheid aan te bieden. Ook zijn er goede en slechte scholen. De komende onderbouw der H. I. S. zal een „wild" karakter aannemen, doch die scholen zal men in haar ontwikkeling niet mogen belemmeren, evenmin b.v. als de groote Madioensche school van den heer Koot en de onder de uitnemende leiding van den heer Dewantoro staande Taman Siswo-scholen te Djokjakarta. Het bestaande instituut moet worden aanvaard, *doch onder bepaalde voorwaarden.* De huidige toestand, dat een ontslagen huisjongen zonder schoolsche opleiding leider of leerkracht eener „H. I. S. met Engelsch" kan worden, is een bespotting van het begrip van onderwijsgeven. In 1923 stelde de Onderwijsraad het bezit van het z.g. Depoksche diploma (in waarde even uitgaande boven het klein-ambtenaarscertificaat) als eisch aan een leerkracht, die Nederlandsch moet onderwijzen; het Depoksche examen bestaat echter niet meer. Gewenscht zou zijn alleen hem toegang als leerkracht tot een wilde school te verleenen, die een lagere school voor Westersch onderwijs met vrucht heeft doorloopen. Tevens kan den onderwijsinspecteur toegang tot de school worden verleend, kunnen de reclameborden over H. I. S.-onderwijs, die misleidend werken, worden verboden, en kan de mededeeling aan een Resident, dat er een school wordt geopend (hetgeen thans voldoende is om een school te beginnen!) worden vervangen door een vergunning van dat bestuurshoofd tot opening eener particuliere school. Op deze wijze heeft men dan den breidel aangelegd, die reeds te lang heeft ontbroken.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (11/7, 4de bl. „Door de Molukken"), de *Java-Bode* (15/7, 4de bl. „De Kartinischool te Buitenzorg", *Mevr. C. C. Erdbrink—Bosscha)* en *De Sum. Post* (19/7, 2de bl. „Simeloengoen Batakkers en Christendom", Rijnsche zending opent nieuwe scholen).

### Atjeh.

Een correspondent van de „Java-Bode" had te Sabang een persgesprek met den oud-Gouverneur van Atjeh, den heer *Philips,* over *Atjeh en de nationalistische beweging (Java-Bode,* 15/7). De nationalistische beweging heeft in Noord-Sumatra geen vasten voet weten te krijgen; zij is van geen beteekenis. Atjeh is een star conservatief gewest; de Atjehers zijn weinig toegankelijk voor uitheemsche tendenzen. Zoolang de tegenwoordige bestuursverhoudingen in Atjeh gehandhaafd blijven, heeft de politieke propaganda weinig kans. Zelfs geldt e. e. a. voor vooruitstrevende denkbeelden op godsdienstig gebied. Wel heeft Moehammadyah op Atjeh eenig terrein weten te veroveren, màar dit is uitsluitend te danken aan den invloed van haar consul Teukoe Moehammad Hasan, den zoon van den zelfbestuurder van het landschap Gloempang Pajong. De weg naar het volk loopt over de Hoofden; andere toegangen zijn afgesloten. Atjeh lijdt geweldig onder de crisis, zooals geheel Indië. Er heerscht groote geldschaarschte, wat moeilijkheden geeft bij de inning der belastingen. De voedselvoorziening is verzekerd, omdat Atjeh een surplus aan roode rijst heeft. De werkgelegenheid is sterk verminderd. Het wegenplan wordt in een uiterst matig tempo uitgevoerd. Er loopen geruchten, dat de Gouvernementsrubberonderneming Langsa gesloten zal worden; het hars- en terpentijnbedrijf Baleg floreert niet. De particuliere ondernemingen lijden geweldig onder de crisis. Rubber, thee, koffie, palmolie en vet, vezels, alles is naar beneden, vaak onverkoopbaar. De Atjeher heeft zijn levenspeil verlaagd en in overeenstemming met den toestand gebracht; hij neemt de crisis gelaten op.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (18/7 „Tegen politieke agitatie op Sumatra's Westkust"; 19/7 „Een rumoerige vergadering te Gorontalo"; 20/7, 2de bl. „Opruiïng", van P. S. I. I.-leden in Oost-Java), de *Java-Bode* (14/7 „Promotor Aziatisch front"), *De Loc.* (18/7 „Vingertoppen van het Gezag"; blz. 28 „Garebeg Moeloed", *Dr. Th. Pigeaud)* en *De Sum. Post* (21/7, 4de bl. „Noto Soeroto").

### De Java-Afrika-lijn. Veerdienst op Bali.

Den 10en Juli j.l. is het s.s. *Tasman,* evenals zulks met zijn voorganger, het s.s. *Houtman* het geval was, met een volle lading uit Tandjong Priok vertrokken. Hiermede is de 15de reis van Java naar Zuid-Afrika v.v. door een K. P. M. schip ingezet. *De Loc.* (14/7, blz. 28) acht het een verheugend verschijnsel, dat de verschillende Ned.-Indische producten blijkbaar een steeds grooteren afzet in Zuid- en Oost-Afrika vinden. Deze reis wordt wederom meegemaakt door een vertegenwoordiger van den Ned.-Indischen handel, die zich hierdoor persoonlijk op de hoogte kan stellen van de Zuid-Afrikaansche markten. Ook gaan er weer enkele passagiers mede, die via Zuid-Afrika naar Holland reizen. De *Tasman* die 1 Juli j.l. van de 13de reis naar Afrika te Tandjong Priok terugkeerde, had behalve Kaapsch fruit ook een zending Kaapsche zeetong (vrieskamerlading) aan boord, welke visch van bizondere kwaliteit en smaak is, en hier dan ook binnen een minimum van tijd was uitverkocht. De Kon. Paketvaart Mij. verleent haar medewerking aan een ieder, die zakenrelaties met Zuid-Afrika wenscht aan te knoopen.

Het *Soer. Hbl.* (12/7, 3de bl.) bericht de opening van een „Veerdienst op Bali", in aansluiting op den Soerabaja-sneltrein, welke om 2 u. te Banjoewangi aankomt. Het tot stand komen van deze verbinding is van veel belang voor West-Bali en Oost-Java, en voor het toeristenverkeer.

### Een onderzoek der scheepvaart-routen in Straat Riouw.

Het Gouvernements-opnemingsvaartuig „Orion" is belast geweest met een heropening van het vaarwater in Straat Riouw *(Deli Crt.* 21 en 22/7, 2de bl.). Met het oog op het toenemen van den diepgang van de groote moderne schepen, werd het van belang geacht dit troebele vaarwater eens nauwkeurig te onderzoeken. Vroeger geschiedde dit door den bodem af te tasten met een aan een gemerkt touw afgevierd stuk lood; *tusschen die loodingen in kunnen nog kleine riffen en rotsen onopgemerkt blijven.* Dit risico mocht men echter niet loopen. Voor het onderzoek werd ditmaal *een voor Indië geheel nieuwe methode* gevolgd. Het terrein werd n.l. met een speciaal daarvoor vervaardigd toestel afgedregd. De hiervoor gebruikte *dreg* bestaat uit een staaldraad van 1 à 1½ K.M. lengte, voortgesleept door twee sterke motorbooten. Deze staaldraad wordt op een te voren vastgestelde diepte onder water afgevierd; zij wordt op diepte gehouden door er op korte afstanden boeien aan te bevestigen, die dus moeten dienen als ophouders van de lijn. Het toestel, b.v. afgesteld op een diepte van 10 meter, zal een bank of rif waarop de diepte minder dan 10 meter bedraagt, niet kunnen passeeren. De draad blijft daar ter plaatse haken, waarop het personeel van een derde motorboot op onderzoek uitgaat. Vindt deze een rif met 7 meter diepte, dan wordt de dreglijn door middel van de boeien op die plaats opgehaald tot 6¾ meter. Daarna wordt het toestel nog eens over dezelfde plaats heengesleept. Pakt de dreglijn nu niet meer, dan kan de diepte op die plaats niet minder zijn dan 6¾ meter. *Met het toestel onderzoekt men dus het geheele vaarwater* en neemt geen steekproeven, zooals dat met de loodingsmethode het geval is. Straat Riouw bleek een geenszins „schoon" vaarwater te zijn, zooals de kaarten dat tot nu toe aangaven. Er is echter een bezwaar aan de dregmethode en dat is dat het werk nogal tijdroovend is, zoodat de methode voorloopig alleen nog maar toepassing zal kunnen vinden voor werkelijk zeer druk bevaren routen, waar een onderzoek dus urgenter is dan op minder druk bevaren routen. Als eindresultaat kon *een eenigszins gewijzigde route voor de scheepvaart in Straat Riouw* opgegeven worden, waarvan met zekerheid kan worden verklaard, dat daarin geen gevaren liggen.

De *Java-Bode* vertelt van „Hulp aan Atjehsche ooglijders" (14/7, *Dr. J. Tijssen;* de Westersche geneeswijze zal de toenadering van Oost en West bevorderen), de *Deli Crt.* van „Vitamine *E* en vruchtbaarheid" (21/7, 2de bl. *Prof. dr. Storm van Leeuwen), De Sum. Post* van „Kolonisatie in de tabak" (11, 12, 15, 18 en 19/7), het *Soer. Hbl.* van „Nieuw Kolonisatie-plan" (13/7, 4de bl.)

## II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

### De rede van den Landvoogd.

In de *Bintang Timoer* van 15, 16 en 18 Juni wijst de redactie op het feit dat in de rede bij de opening van den Volksraad de politieke paragraaf ontbrak en de Landvoogd concludeerde: eerst leven, dan politiseeren. H.i. is de bedoeling duidelijk genoeg, n.l. dat alle streven en alle kracht van dezen G.G. zullen gericht zijn op het waken over de grondslagen der financieele positie van dit land, zoowel wat den staat als het volk betreft.

Als men verder de cijfers over uitgaven en ontvangsten, 500 tegenover 300 millioen, hoort, is het te vergeven — meent schrijver — dat het mes der bezuiniging noodgedwongen in de personeelsuitgaven gezet wordt, die immers hooger zijn dan in welk ander land ook. Het blad vertrouwt dat wanneer dit streven naar gezondmaking der financiën ook verder voortgezet wordt, in de laatste regeerperiode van dezen G.G. het doel bereikt zal worden. Het blad wijst hierbij op de „zelfbewuste" verklaring van den G.G., dat de schok opgevangen is en op den lof welke Z.E. bracht aan de veerkracht der

landskinderen, door wier initiatief tot selfhelp de moeilijkheden bestreden konden worden.

Schrijver is het eens met het feit der bezuiniging en acht het onvermijdelijk dat er slachtoffers vallen en op de bezoldigingen wordt bezuinigd, waarvan de B. B. L.-standaard te hoog is. Hij is het dan ook eens met de Regeeringspolitiek ten deze, maar vraagt anderzijds versterking der middelen, door b.v. te voorkomen dat alle inkomsten van gepensionneerden en hier gemaakte winsten het land uitvloeien. Als mede-oorzaak van het tekort noemt hij de te vlugge aflossing van staatsschuld, een voorschot aan Nederland, dat daarvoor nu wel wat terug mag geven. Schrijver ziet de door de Europeesche pers verwachte funeste gevolgen voor bezuiniging op leger en vloot niet, want er is geen enkele reden te verwachten dat voor binnenlandsche ongeregeldheden mobilisatie zal noodig wezen.

Nu niet en morgen nog niet! Ir. Soekarno c.s., Moh. Jamin, dr. Soetomo e.a. zijn niet zoo dom om nu al (sic! Red.) een actie te voeren, die de regeering tot wapengeweld zal nopen. Zij begrijpen elk voor zich, dat zoo'n actie niet tot heil zal wezen van het volk. Als er een leider is die nu zegt: „Kameraden, nu moeten wij vrij zijn, neemt de wapens op!", dan kan zonder dokterscertificaat van hem gezegd worden: hij is gek! Overigens merkt schrijver op, dat de beoogde bezuiniging op leger en vloot nog te gering is in vergelijking met die op onderwijs e.a. afdeelingen, welke meer de vitale belangen der bevolking raken en niet die van het kapitaal.

Ook de *Darmokondo* van 17 Juni heeft het over den Landvoogdelijken raad: „eerst leven, dan politiseeren", en noemt deze een bevestiging van de eerder afgelegde verklaring van den Voorzitter van den Volksraad, dat momenteel het crisisvraagstuk belangrijker is en eerder om behandeling en oplossing vraagt dan politieke aangelegenheden. Verder meent het blad, dat in de rede nagenoeg uitsluitend aandacht werd gewijd aan den economischen toestand van het land en dat over de politieke situatie slechts terloops werd gerept in de passage waar de Landvoogd als zijn oordeel uitspraak dat de politieke toestand in het algemeen goed is te noemen en het vaste voornemen om elke verstoring van rust en orde met kracht tegen te gaan en spoediger in te grijpen dan onder normale omstandigheden. De rede herinnert het blad aan vroegere tijden, toen alleen economische aangelegenheden in dit land de belangstelling van de Regeering trokken en in verband met een en ander zou het blad de vraag willen stellen: Gaan we thans weer terug naar de vroegere regeermethode?

Met betrekking tot hetgeen de Landvoogd bij de opening van den Volksraad over de bezuinigingsmaatregelen sprak, zegt de *Djawa Tengah* dat de ambtenaren de verontschuldigingen van Z.E. den G.G. wel op prijs moeten stellen, want ze waren heelemaal niet noodig geweest. Vooral wanneer men denkt aan de verminderde inkomsten van het land. In normale tijden is de Regeering veel te goed voor hare ambtenaren, vergeleken bij particuliere instellingen. Deze laatste hebben slechts werkkrachten in dienst die zij noodig hebben, maar de Regeering meer dan zij behoeft. Dat zij die menschen in dezen slechten tijd dus moet afdanken, is logisch. Het blad meent dat de door den Landvoogd te berde gebrachte crisis-maatregelen hun goede zijde hebben en dat de belastingbetalers er wel blij mee zullen zijn.

De *Swara Oemoem* van 18 Juni komt met een korte bespreking, waarin de nadruk wordt gelegd op het feit dat de G.G. naar Indië gezonden is als knap financier en niet op de hoogte was van de publieke gevoelens en politieke stroomingen in Indië. Zijn taak was slechts de landsfinanciën in orde te brengen. Om dat te bereiken had hij geen rekening te houden met instellingen die van waarde zijn voor de geestelijke ontwikkeling van het land in de toekomst. De woorden: „Eerst leven en dan politiseeren" kenschetsen geheel het standpunt en het karakter van Z.E. en het regeeringsstandpunt in de toekomst en in de afgeloopen 9 maanden. Het is echter voor het eerst, dat dit in het openbaar officieel gezegd werd.

De opmerking „Eerst leven en dan politiseeren", ontlokt de *Pewarta Deli* van 20 Juni de opmerking dat de tegenwoordige Landvoogd voor bijna 100 pct. meer als Nederlander denkt dan als regeerder van een overheerscht land, waar de bevolking zich heel anders voelt dan die van een onafhankelijk land. In een vrij land zou men dictatoriaal kunnen zeggen „primum vivere. . . ." enz., in een overheerscht land echter gelden andere normen als maatstaf, omdat „leven" voor de Hollanders een andere beteekenis heeft dan voor b.v. Javaansche koelies met hun 10 centen dagloon. Het blad vraagt zich verder af in welke richting het schip van staat zal worden gestuurd. De beste regeering wordt overigens voor Indonesia geacht die welke de landskinderen tot zelfbestuur opvoedt; een G.G. die hen naar de onafhankelijkheid voert, is naar het oordeel van de Pewarta Deli voor deze gewesten de beste Landvoogd.

De *Sinar Deli* van 16 Juni leest uit de rede een streven om de onrustige gemoederen der ingezetenen in verband met de moeilijke tijden te kalmeeren en om 60 millioen „zenuwachtige" en in verwarring levende landskinderen een hart onder den riem te steken. Het blad betwijfelt echter of de Regeering, die verschillende moeilijkheden in de begrooting heeft weten te overwinnen, er ook in zal slagen, hare kalmte op de ingezetenen over te brengen. In de rede is opzettelijk dan wel onopzettelijk niet gewaagd van sensationeele kwesties; bewust of onbewust heeft Z.E. maar enkele woorden gewijd aan het door de ingezetenen zoo druk besproken onderwijsvraagstuk en t.a.v. de armoede der bevolking, welke zoovele zorgen baart, volstond Z.E. met de korte verklaring: „er is geen gevaar voor hongersnood". De *Sinar Deli* vreest dat aan verschillende belangrijke onderdeelen te weinig aandacht wordt besteed.

De *Bahagia* van 18 Juni ziet een bewijs van het gezonde standpunt van den G.G. in het feit dat uit Z.E.'s rede in 't geheel niet blijkt dat de politieke toestand zoo verontrustend is als de V.C. en het I.E.V. het willen doen gelooven. Ook blijkt er geen bepaalde voorkeur voor de een of andere partij uit.

Als de V.C., besluit het blad, niet zoo'n herrie maakte, zou er hier werkelijk nog niets zijn!

## Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

**De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.**

### Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

No. 3 van 16 Juli: Methode eener moderne koffiebereiding, door C. R. Muller. (Door middel van waterscheiding (conische tank), Raoengpulper zonder fenmentatie en windsortatie door middel van New Catador. Op grond van de gegeven uiteenzettingen en ervaringen valt licht te overzien, dat ten behoeve eener economische en doelmatige koffiebereiding beide hulpmiddelen in den vorm van de water-, als ook windmethode onder gebruikmaking van een Raoengpulper, waarbij de fermentatie volkomen ondervangen wordt, een groot nuttig effect heeft bij het uitscheiden of scheiden van minderwaardig product. Aldus is een goedkoopere bereidingswijze mogelijk zonder het procédé voor het verkrijgen van prima koffie nadeelig te beïnvloeden.) — Katoen agitatie (waar thans opeens de katoenhobby weer gestegen wordt, achten wij het noodig — zegt het blad — straks een waarschuwend woord te doen hooren) — Jujuba (in Java bekend onder den naam van Bidara of Widara is afkomstig van Zizyphus spec. behoorende tot de Rhamnaceae). — Cacao-bestuiving. (Binnenkort zal een publicatie het licht zien van de heeren dr. S. J. Wellensiek en J. Th. de Haan, waaruit zal blijken, dat de cacaoselectie zich thans in een stadium bevindt, waarin het maken van kunstmatige kruisingen gewenscht is.) — Succesvolle bestrijding van aaltjes in koffietuinen. (Proeven ingezet door het Bezoekisch Proefstation). — Intectenbestrijding in Deli-tabak. (Proeven met kalkarsenaat en met handdusters (dustguns). — De crisisgevolgen voor Sumatra's Oostkust. (Verslag van de Kamer van Koophandel te Padang). — Het verloop verloop der handelingen over de rubberrestrictie. — Fransch oordeel over Ned.-Indië. (Uit het tijdschrift Le Science et la Vie, waarin de heer G. Angoulvant zegt: dat Ned.-Indië het eerst en het snelst zijn handel, industrie en landbouw weer zal zien opbloeien).

### De Indische Culturen (Teysmannia)

No. 14 van 16 Juli: Beschadiging van gefermenteerde tabak door Anomala viridis F. en Pentelia discedens Sharpe. (met een plaat. Meded. Deli Proefstation). — Een en ander over de Geologie en den Bodem van het land van Deli. (Lezing van dr. J. H. Druif voor de tabaksmaatschappijen). — Schaduw en toppen op koffie-ondernemingen, door D. J. Dibbets. — Het kweeken van Caladiums voor den Groothandel, door prof. dr. J. C. Th. Uphof. — Europeesche Vruchten in Indië. Een schitterend geslaagde proef. (Men is er voor de eerste maal in Indë iin geslaagd, appelen te kweeken die in niets bij de Europeesche of Australische achterstaan. Het verdienstelijk werk is verricht door F. de Ruyter de Wildt). — Eenige opmerkingen omtrent de Suiker-Cultuur, door D. J. Dibbetz. — Rijstteelt en rijsthandel in Suriname. (Ontleent aan het artikel van E. Snellen in de Ned. Mercuur.

### La Quinzaine Coloniale

No. 621 van 10 Aug.: Situation économique et financière des Antilles françaises. (Ter gelegenheid van de eerste zitting der gewone Conseils Generaux heeft de gouverneur van Guadeloupe en Martinique, de heer Choteau een lezing gehouden, die belangrijke documentatie over beide koloniën bevat).

### Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Afl. 13 van 21 Juni: Omnadine tegen steken en beten van wespen, bijen en andere insecten, door F. J. Nainggolan. — Een vergelijking der chemische methoden tot het scheiden van de larven der mijnwormen van mensch en dier van die der vrijlevende nematoden, door dr. P. H. van Thiel en dr. A. E. Wolff. — Het verband tusschen melasse-liquidatie in irrigatie-leidingen en malaria; de ecologie van Anopeles aconitus, door dr. R. Soesilo en ir. O. H. van der Hout.

Afl. 14 van 5 Juli: Overbrenging van parasieten door insecten, door dr. S. L. Brug. — Histoplasmose in Oost-Java, door dr. H. Müller. — Qualitatieve proteus-X-agglutinatie bij mytekoorts en tropical typhus, door dr. J. W. Wolff. — Het raadsel van het stervende beri-beri-hart, door K. F. Wenckebach. — Over gevangenispsychosen, door dr. M. Amir. — De verhouding der bloedgroepen bij de Papoea's van Biak en Soepiori (Schouten-eilanden), door H. C. Bos. — Bloedgroeponderzoek op de Alor-eilanden, door D. Brouwer.

### De Indische Post

No. 29 van 16 Juli: In Onze Meening bespreekt F. het vertegenwoordigend Comité der Vaderlandsche Club, een schakel voor de V.C. tusschen Indië en Nederland. — Rond Indië's „marken", door Houbolt (nieuwe strijd om Bali: zending of missie of geen zending en geen missie).

### Java Gazette

No. 1 van Juli: Dit eerste nummer van de nieuwe uitgave van de samengesmolten Inter- Ocean en Netherlands Indies Review, maakt een goeden indruk. Het is keurig verzorgd en goed verlucht. Major The Hon. L. H. Cripps schrijft een inleidend woord. — The Rise of Netherlands India, door Z.E. jhr. mr. R. de Marees van Swinderen. De gezant te Londen eindigt met Coens lijfspreuk: *Ende despereert nimmer.* „Ende" schijnt wel een ongeneeslijke kwaal te zijn, welke in alle landen heerscht.

Wezen wij bij vroegere gelegenheden al op de onjuiste aanhaling van Coens woorden — zie K.W. 12 Dec. 1929 no. 50 en 14 Juli 1932 no. 28. — op gevaar af vervelend te worden willen wij nog wijzen op het K.W. van 1 Juli 1926, no. 26, waarin de toenmalige redacteur van deze rubriek dezelfde verzuchting slaakte en wees op mannen als Heeres, Kielstra, Van Nouhuys en de Balbain Vester, die bij elke gelegenheid op de verhaspeling wezen. Deze laatste wijdde er zelfs een speciaal artikel aan in het tijdschrift „Buiten" van 31 Mei 1919. Eveneens de heer N. Groen in het „Middelbaar Onderwijs" Jaargang 1919, blz. 205, doch alles tevergeefs. Onze eenige hoop is gevestigd op Van Dale's groot Woordenboek, wanneer de foute aanhaling zal verbeterd zijn, zooals de uitgever Mart. Nyhoff ons heeft toegezegd.) — Recipocity is the Soul of Trade, (Mededeelingen van Major John Colville en John Bailey. — Inlichtingen over de British Chamber of Commerce for the Netherlands East Indies. — The Opening of the Volksraad. — Notes, News and Personalia — Saved bij the Magic of Sulu Sea. — Gypsies, door Aleko E. Lulius. — Verder vele rubrieken niet op Indië betrekking hebbend. Het tijdschrift wordt door de Britsche Kamer van Koophandel bij G. Kolff & Co uitgegeven. Prijs f 12.— het jaar.

### Landbouw en Veeteelt

No. 1 van 15 Juli: Oncidium Lanceanum Lindl. (Het ruim 500 soorten tellende geslacht Oncidium behoort tot een van de grootste orchideeën-geslachten. Zij is in Guyana's, Suriname en Trinidad inheemsch en wordt nu in Ned.-Indië ingevoerd). — Een drietal orchideeën voor den liefhebben (Restrepia, antennifera H. B. et K.; Inheemsch in Columbia en Brazalië, Maxillaria luteoalba Ldl. inheemsch in Venezuela en Trichopilia coccinea Ldl. uit Guatemala en Costa Rica stammend). — Pluimveetentoonstelling te Bandoeng op 2 en 3 Juni (van de Preager Pluimvee-Vereeniging.)

### Onze Stem

No. 28 van 8 Juli: Eigenaardige opvattingen om-

trent Werkloosheidsbestrijding van Overheidslichamen, door M. van Rovenburg (Een „werklooze", een gep. hoofdofficier werd tot administrateur van het Steuncomite te Batavia benoemd). — Opening L. E. V. — Jongens Vakschool te Bandoeng (op 2 Juli). — Cursus in Automobieltechniek voor Werkloozen te Batavia. — Nieuwe Cursussen voor Werkloozen te Batavia, door J. M. Blitar.

**Onze Mail**

No. 1 van 17 Augustus: Het Indische Onderwijssysteem, door v. B. (Van dessa naar Hoogeschool, (waren de vroegere scholen voor gezet onderwijs ten behoeve van Inheemsche kinderen, zooals dus de Osvia, de kweekschool, de Stovia, inrichting met eenigszins besloten karakter, waarbij meer op stand en afkomst dan op intelligentie werd gelet, de tegenwoordige inrichtingen van onderwijs staan meer in het volle leven, zijn daarvan in zekere mate zelfs afbeeldingen en eischen meer dan voorheen van het intellect. Of dat in het huidige stadium der algemeene volksontwikkeling een voordeel is, staat niet zoo vast naar mijn meening, zegt schrijver. In ieder geval bergt het gevaren in zich, waarbij van den leeraar tact gevergd wordt.)

**De Planter**

No. 510 van 16 Juli: Pensioen- en Uitkeeringsfondsen. II. (Een overzicht wordt gegeven van de Weduwen-pensioenen bij de „N.V. Deli Mij. en de pensioenen bij de Tabak Mij. „Arendsburg", Cultuur Mij. „De Oostkust", Ned.-Ind. Landssyndicaat, Rubber Cultuur Mij. „Amsterdam", N.V. Handelsvereeniging „Amsterdam"). — Zeer onbetamelijk. (De handelingen van de Deli Batavia Mij., worden gegispt. Hebben alle bonafide tabaksmaatschappijen zich fairheidshalve gehouden aan de schadeloosstellingsnormen bij ontslag op basis der oude salaris-regeling; en alle andere groote tabaksmaatschappijen gaven zelfs nog meer dan waartoe zij strikt wettelijk verplicht waren, niet alzoo de Deli Bat. Mij. Deze Maatschappij ontzag zich niet om haar bezuinigingsdrift nog verder uit te strekken over de armoede der ontslagen assistenten, want de 10 pct. loonskorting, kort te voren door de assistenten te goeder trouw, onder prijsgeving van den wettelijken aanzeggingstermijn aanvaard, werd bij de toch al trieste ontslagafrekening ten volle genomen). — Iets over de financieele positie van de onderneming en haar beteekenis voor den Planter. VII. De Rubber Cultuur Maatschappij „Amsterdam" N.V. — Proceduren omtrent een dringende reden tot ontslag (op grond van artikel 10 der assistenregeling werd de N.V. Tapanoeli Amsterdam Rubber Cult. Mij. veroordeeld).

**De Rijkseenheid**

No. 46 van 17 Augustus: De „Volksstem" en het illusionisme. — Een leek op de Indische Teentoonstelling, door Q. A. (de leek krijgt een goeden indruk van het Nederlandsche werk in Ned.-Indië op velerlei gebied en neemt het beste mee, dat er toch wel iets vast zit aan het beheer van dit reusachtige koloniale rijk. De bevolking, eindigt schrijver zijn artikel, van Indië ervaart het dagelijks, hoe zegenrijk het ook voor haar is, dat blank samenwerkt met bruin en de verstandigen onder haar zullen er heel wel mee tevreden zijn, dat de blanken voorloopig nog maar de leiding behouden, politiek, sociaal en economisch. Want zonder die blanken kwam er van het groote werk, dat hier verricht wort, veel minder en misschien wel nagenoeg niets terecht). — Indische handel, door Zyme.

**De Stuw**

No. 14 van 16 Juli: Nogmaals: Mulo-contengeering, door v. M. (Het is de bouw van ons onderwijsstelsel, dat niet deugt en bij de eerste ernstige beproeving ineenzakt. Het is een hervorming in grooten stijl, die wij behoeven. De regeering voorspelde dat al deze schokkende voorzieningen van die hervorming slechts het voorspel zijn. De schrijver zou het gaarne willen gelooven). — Kronkels, door Logemann. — Uitstel van canonbetaling (Omslachtig en onbillijk).

**Spoor- en Tramwegen**

No. 4 van 16 Aug.: Afschuivingen en tracéwijziging nabij Tanah-Terbang in de lijn Lahat—Loeboeklinggan, door ir. M. Ellerbroek.

**Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur**

No. 42 van 19 Augustus: Droomgezichten door P. M. Legène. (Het Surinaamsche oerbosch geeft geestelijk onderwijs. Het stuk is een aanklacht tegen de blanke menschen, die er kwamen en de inlandsche vrouw misbruikten. Het onderzoek naar het Vaderschap was verboden, zoodat op de arme moeder de geheele last van de opvoeding rustte. Zoo is geslacht na geslacht in dit land opgegroeid. Vaderlooze menschen. Wie zal het oordeel over dit geslacht vellen ,dat de voetsporen der vaders volgt?)

**ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.**

Koloniaal Missietijdschrift. Augustus: Zijne Hoogwaardige Excellentie Mgr. Matthias Brans. O.M. Cap. Apost. Vicaris van Padang (met portret). — Waarheen drijft de Sawo? Naar aanleiding van artikelen in de R.K. Surinamer. De Sawo is een organisatie die zich met driestheid, en laten wij erkennen, met energie, gezet heeft voor de taak: de Surinaamsche bevolking, de arbeidersklasse in de eerste plaats, geestelijk te emancipeeren. Wat is SAWO? Zij is de „Surinaamsche Algemeene Werkers Organisatie", welker ontbinding door den Procureur-Generaal bij het Hof van Justitie is aanhangig gemaakt op grond o.m. wegens overtre-

ding der statuten op het stuk van bespreking van Godsdienstzaken. Inmiddels is de vereeniging ontbonden en haar bezittingen zijn als onbeheerd verklaard.) — Minahassa, door W. van Opstal. — De nieuwe School te Pekalongan, door N. van Oers.

Het Zendingsblad van de Gereformeerde kerken in Nederland. Augustus: Het jubileum der Herrnhutter Zending. — De statistiek van den Medischen dienst en den Schooldienst onzer Zending over 1931. — De tweede Javaansche Synode op het Zendingsterrein der Geref. Kerken, door W. B. — Keucheniusschool (Met foto), door W. B.

## Suriname

Het Hof van Justitie heeft uitspraak gedaan in zake den eisch van den Procureur-Generaal tot vervallenverklaring van de rechtspersoonlijkheid van de Surinaamsche arbeiders-werkers-organisatie (Sawo).

De uitspraak werd plotseling bepaald, zoodat ter elfder uur het bestuur van deze organisatie hiermede in kennis werd gesteld.

Door het Hof werd de Proc. Gen. ontvankelijk verklaard in zijn eisch, op grond van dat de Sawo zich schuldig gemaakt heeft aan handelingen tegen de Statuten. Met name werd door haar de godsdienst in haar sfeer betrokken, terwijl art. 19 van de statuten zegt: Zaken, den godsdienst betreffende, zullen niet in de vergadering besproken worden.

Uit verschillende redevoeringen o.m. van den voorzitter werd de Kerk als oorzaak van de huidige malaise becritiseerd.

De exceptie van het Bestuur van de Sawo dat de bijeenkomsten waarop dit geschiedde geen vergaderingen waren als bedoeld in de statuten maar sociale cursussen, werd door het Hof niet aanvaard, zoodat deze organisatie vervallen werd verklaard van hare rechtspersoonlijkheid. Praktizijn Samson werd aangewezen als curator en mr. Vettewinkel als rechtercommissaris.

***

De Gouv. v. Suriname heeft goedgekeurd:

a. Dat met onderling goedvinden van den huurder en den immigrant de loopende werkovereenkomsten van onder contract verbonden immigranten op landbouwondernemingen gewijzigd worden met dien verstande, dat, bij het werken op tijd bedoeld sub III (1) A in deze overeenkomsten, het dagloon zal bedragen 60 cents en 40 cents in plaats van 80 cents en 60 cents, mits de sub VIII (1) in deze overeenkomsten genoemde maximum rijstprijs gelijktijdig verlaagd wordt van 12 cent op 9 cent;

b. Dat bij het sluiten van hercontracten het loon sub a bedoeld eveneens vastgesteld wordt op 60 cents en 40 cents onder gelijktijdige bepaling van den maximum rijstprijs op 9 cent.

Aan te teekenen, dat toepassing van de poenale sanctie op immigranten onder loopende werkovereenkomsten uitgesloten zal zijn, wanneer deze tegen de verlaagde loonen te werk gesteld worden, zoolang deze werkovereenkomsten niet ten overstaan van de bevoegde autoriteit zullen zijn gewijzigd.

***

Bij het tweedaagsch bezoek aan den Gouverneur van Britsch-Guyana, heeft Gouverneur Rutgers verschillende uitstapjes gemaakt. Bezocht werden o.m. de rijstvelden aan de kust, die er uitzagen als ontzaglijke waterplassen, waarboven alleen de huizen uitstaken. Kinderen zag men er met opgehouden rokjes ter school gaan. Overlast van water schijnt dus niet een specifieke kwaal te zijn van Suriname.

Ter eere van het bezoek, dat een officieus karakter droeg, werd een maaltijd gegeven door den Nederl. consul te Georgetown, den heer Walcott, aan welken maaltijd de Gouverneur van Britsch-Guyana met zijn echtgenoote deelnam.

Gouverneur Rutgers had een conferentie met den Engelschen directeur van den Landbouw, over verschillende cultures.

***

In ons vorig nummer schreven wij over de ontvangst van de Dietsche Spelers in Suriname.

In *„De Surinamer"* van 24 Juli vinden wij nu een verslag van de huldiging van Wm. van der Veer, die daar zijn 25-jarig tooneeljubileum herdenkt.

„Allereerst werd den jubilaris een reusachtige krans met oranjelint door luitenant Brummer, adjudant van den Gouverneur, namens Z. E. aangeboden.

Vervolgens besteeg het dagelijksch bestuur van het A. N. V. het podium. De voorzitter, Mr. Dr. van Haaren, sprak de huldigingsrede uit en bood den jubilaris als blijvend aandenken een Surinaamsch kunstwerk aan, uit Surinaamsch hout, door den jongen inlegger Mac Intosh, vervaardigd: de beeltenis van v. d. Veer en Rika Hopper, in hun rol van dien avond (Kenneth Dowey met zijn moedertje op den laatsten avond van zijn verlof thuiskomend).

Onderwijl nu Van der Veer een krans werd omgehangen werd een keur van bloemstukken aangedragen, zoowel voor den jubilaris en zijn partner als de overige dames. Namens het tooneelgezelschap Thalia bood de heer Ph. Samson nog bloemen aan, waarna nog namens de Troepen een reusachtige ruiker werd aangedragen.

Zichtbaar verrast dankte de heer v. d. Veer voor de overstelpende blijken van hartelijkheid. Hij dankte in de eerste plaats den Gouverneur voor de wijze waarop het gezelschap werd ontvangen en vervolgens allen, ook de pers niet vergetend, die reeds tot zooveel hartelijkheid en het optreden mogelijk maakten.

Uitdrukkelijk verklaarde hij, dat het gezelschap geen geld zoekt. Als de kosten gedekt worden, is het reeds tevreden en als dat in de toekomst ook kan geschieden, dan is hij bereid te trachten elk jaar terug te komen....

Te Gouvernementshuize werd na afloop het gezelschap met het bestuur van het A. N. V. vereenigd aan een souper, waarvan de deelnemers vroeg in den ochtend terugkeerden.

***

*„Het Algemeen Handelsblad* van 11 Augustus schrijft:

„The Times" bevat een bijdrage van Sir Edward Denhem, den gouverneur van Britsch Guiana, waarin het nut wordt uiteengezet van een nieuwen verkeersweg in de Engelsche kolonie. Die loopt van Bartica naar de Potarorivier en 109 Eng. mijlen lang is en toeristen in staat stelt vanuit Georgetown binnen een week den waterval van Kaieteur te bereiken, welke laatste vijf malen hooger is dan die van den Niagara.

De weg loopt door dichte wouden, onder boomen van een gemiddelde hoogte van zestig tot tachtig voet, en langs de gouddistricten.

Maar het nut van den weg hangt niet alleen van deze attracties af. Hij trok reeds een aantal kleine landbouwers, die daar langs gronden in cultuur brachten. Een hunner schreef in zijn request waarin hij terreinen aanvroeg: „de gronden daar behoeven slechts te worden gekieteld met een schoffel om met een oogst te lachen...."

Britsch Guiana leed vroeger onder moeilijkheden op het gebied van transport en onware berichten omtrent het klimaat. „De nieuwe weg en de daarin belichaamde politiek om het land open te leggen — aldus de schr. — „maken nu een bezoek aan een interessant land een uitstapje, waarvan iedere reiziger kan genieten en dat prospectors een kans biedt om met eigen oogen de onontgonnen rijkdommen der kolonie te komen zien."

Wij nemen met opzet dit bericht in deze rubriek en niet onder "Van Vreemde Koloniën" op, omdat het zoo een nuttige les kan bevatten!"

***

Wij lezen in *„De Telegraaf"* van 13 Aug. 2e ochtendblad:

„De levende have van Artis is weer verrijkt met eenige merkwaardige — in de Zoölogische tuinen zelden vertegenwoordigde — dieren uit West-Indië. Terdege verpakt ontving Artis een exemplaar van de grootste en gevaarlijkste gifslang van Zuid-Amerika, de z.g. Boschmeester (Lachesis mutus) die de voor gifslangen ongewone lengte van omstreeks vier Meter kan bereiken. Aan de ratelslangen verwant — ofschoon niet van „ratel" voorzien — is deze oerwoudslang met haar vervaarlijke 2 c.M. lange giftanden de meest gevreesde slang van de Guiana-jungles. Het Artisexemplaar, welhaast twee meter lang, werd met de grootste voorzichtigheid „uitgepakt" en in gezelschap van de groote diamant-ratelslang gebracht. Boschmeester en ratelslang namen even een afwachtende, verdedigende houding aan en gingen daarop echter ieder huns weegs in het met schuilplaatsen en beplanting voorziene hok.

Behalve de Boschmeester kwam er nog een groote Anaconda of Waterboa in uitstekende conditie over. Met hetzelfde transport ontving Artis een paar Grisons, zeer eigenaardige marters, die evenals onze das, in tegenstelling tot bijna alle andere zoogdieren, een grijswitte bovenzijde, tegenover een donkere onderzijde vertoonen. Deze felle roovers, verwanten van de Noordelijke „Veelvraat", zijn in de kleine zoogdierafdeeling (het voormalige postduivenstation) te vinden.

Daar is ook het grijpstaart- of boomstekelvarken ondergebracht, terwijl een sierlijk rood spieshert, van Suriname, waarmede de zending voltooid was, in het kengeroe-park, naast de grauwe spiesherten, van Bolivia en Peru, door den heer S. M. D. Valstar in deposito gegeven, zijn woonplaats vond. Als primitieve vormen onder de meest kolossale geweien dragende herten, maken deze sierlijke kleine boschherten, wier geweitje levenslang en telken jare nooit meer dan een „spies" ontwikkelt, een interessanten indruk."

***

In de N. R. Ct. van 14 Aug. Ocht. bl. D een kiek van de gebroeders Gever, die op het placer de Jong-Zuid, ongeveer 90 K.M. van Paramaribo, ruim 40.000 gram goud hebben gevonden in een zelf gehouwen grot.

***

## Nagekomen Berichten.

### VAN DE REDACTIE.

**Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs.**

Wij ontvingen een exemplaar van de reclameplaat voor de eerstkomende Jaarbeurs in Utrecht, die in ons land zal worden verspreid, geteekend door de artieste Agnes Canta te Rotterdam en voorstellende een schip met volle zeilen, waarop het embleem van de Nederlandsche Jaarbeurs is aangebracht.

De plaat is uitgevoerd in vier kleuren en wel in formaten van 1.35×0.92 M. en 1×0.75 M.

Het is een fraaie, zeer goed geslaagde plaat in sterk sprekende kleuren.

De oud-officier van het Ned.-Indische leger, kolonel A. Franssen Herderschee is te Nice overleden.

Deze kranige expeditieleider heeft in ruime mate deel gehad aan de exploratie van gebied in Nederlands gewesten over zee. Van Juli 1903 tot Januari 1904 had onder zijn leiding — hij was toen 1e luitenant — in Suriname de Gonini-expeditie plaats en van Juni—November 1904 de Tapanahoni-expeditie.

Aan zijn schitterende verdiensten als expeditieleider, waarvoor de Regeering hem reeds met hooge onderscheidingen had beloond, deed in 1914 het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap recht wedervaren, door hem het eerelidmaatschap toe te kennen.

***

Bij Kon. besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau de heer H. M. Bielke, hoofdvoorstander der Evangelische Broedergemeente in Suriname.

## Curaçao

**Britsch Indiërs.**

Het bericht in ons blad van enkele weken geleden over de uitzending van Britsch-Indiërs van Suriname naar Curaçao vereischt verbetering. De „Amigoe" verneemt, dat de mededeeling, dat bij slagen van de proef waarschijnlijk meer gezinnen zullen worden aangevraagd, niet juist is. De bedoeling is, door de twee uitgekomen gezinnen den Curaçaoenaars te laten leeren, wat er op Curaçao op landbouwgebied kan bereikt worden. Zoo noodig zullen later de genoemde gezinnen landbouwonderricht geven.

Heel duidelijk is het bericht niet.

**Bezuiniging.**

De „Amigoe" deelt mee, dat de opbrengst der middelen in de eerste helft van 1932 en het uitblijven van de verwezenlijking der verwachting, dat de raffinaderij op Aruba zou worden uitgebreid, den drang naar bezuiniging verhoogd heeft. De gouverneur zou in een bespreking met ambtenaren op sterke bezuiniging hebben aangedrongen. Reeds zouden eenige ontslagen uit gouvernementsdienst gevolgd zijn. Nader wordt gemeld het ontslag van een loods en van 4 onderwijzeressen.

**Aruba.**

Op Aruba is een waterleiding geopend.

**Winkelsluiting.**

Ingediend is een ontwerp-verordening op de winkelsluiting. Regel zal zijn, dat vóór 5 en na 8 uur een winkel niet mag geopend zijn en des Zondags niet vóór 6 en na 2 uur.

**De aanvullingsbegrooting voor 1932.**

Het voorloopig verslag van den Raad spreekt van teleurstelling over het ingediende ontwerp. Hij vindt, dat de bezoldigingen voor den commandant en onderinspecteur der politietroepen moeten verkregen worden door bezuiniging op andere politie-uitgaven. De waterleiding op Aruba wordt te grootscheepsch genoemd. Over de stoomverbinding met de bovenwindsche eilanden worden nadere inlichtingen gevraagd; ook over de uit te voeren werken, over het abattoir en de markthallen, over den scholenbouw op St. Martin. De pier op Saba schijnt het eenige te zijn, waartegen de raad aanvankelijk geen bezwaar had.

Wij ontleenen dit alles aan de „Amigoe", daar wij de officieele stukken nog niet ontvingen.

**Columbus.**

De Curaçaosche Columbus, over wien wij verleden week schreven, is ook een tactisch man. Zijn voorstel om een razzia te houden onder „uitgezonden" ambtenaren was alleen bestemd voor de lezers van „La Union", die de Nederlandsche taal machtig waren. In de „Amigoe" wordt hetzelfde bedrijf op kleiner schaal voortgezet. Daar toch teekent hij protest aan tegen het uitzenden van een gouvernementsaccountant in verband met de verplichte aangifte voor de inkomstenbelasting, die onlangs is aangenomen. Hij vraagt: „Is het noodig om iemand buiten Curaçao te gaan zoeken om een betrekking te komen waarnemen, die door ons zelf, naar behooren kan worden waargenomen?"

Dit is de „Amigoe" toch te kras. De redactie verklaart uitdrukkelijk in een onderschrift, dat naar haar gevoelen de wetenschappelijke eischen, waaraan een accountant moet voldoen, en de praktijk-eischen van dien aard zijn, dat er onder de Curaçaosche ambtenaren niemand is, die als zoodanig kan optreden.

## Uit den Verren Vreemde

**De groepen-vertegenwoordiging in Britsch-Indië.**

De Engelsche regeering heeft een kunststuk volbracht. 't Staat nog zeer te bezien in hoever zij er genoegen van zal beleven. Zij heeft de regeling bekend gemaakt, bestemd als oplossing van de verhoudingen waarin de partijen en schakeeringen in Indië vertegenwoordiging zullen vinden in de toekomstige provinciale wetgevende raden.

De groei van Indië in de richting van grootere zelfstandigheid wordt, sedert de eerste Londensche rondetafel-conferentie, gedacht als de vorming van een federatie. Deze moet niet alleen de provinciën van het tegenwoordige Britsch-Indië omvatten, maar ook de ongeveer 700 vorstenstaten, die naast, en bij, en om het rechtstreeksch bestuurd gebied verspreid liggen. Zijn er vele moeilijkheden op te lossen om tot een aannemelijke vertegenwoordiging van de volken en groepen in de federale wetgevende vergadering te komen, ook voor de provinciale parlementen bleek deze kwestie tot nu toe al onoplosbaar.

Waar men zeefde, of 't was op de eerste of op de tweede rondetafelconferentie, of bij de besprekingen in Indië, het eindresultaat was altijd hetzelfde. Men verheugde er zich over vele groffe korrels met wat wrijven en afronden ziftklaar te zien worden, maar ten slotte bleef altijd een laag over, die door geen zeef wilde, hoe men 't ook bedacht en beproefde. De dikste en hardste kluit vormde de tegenstelling tusschen hindoe en mohamedaan. De onverdraagzaamheid kwam, door de pogingen in het werk gesteld om toenadering te bewerken, juist feller dan ooit te voren tot uiting en werd aanleiding tot moorddadige uitbarstingen. Daarnaast waren andere brokken, die wel wat minder in omvang en weerstand, toch evenmin weg te werken bleken. De swaraj-beweging, die zich met Gandhi als meest bekende leider, vijandig stelt tegenover het Britsche oppergezag. De sikh's, die noch met de hindoe's, noch met de mohamedanen vereenzelvigd willen worden. De opkomende bewegingen der vrouwen, der arbeiders, der paria's. De eischen der landeigenaars, der Europeanen, der Britsch-Indiërs, die vreezen in de verdrukking te komen.

De Engelsche regeering heeft, zoo in Europa als in Indië meegeholpen om de leiders der betrokken groepen, door onderling overleg, tot het zelf vinden van een oplossing te brengen. Zij heeft haar bemiddeling aangeboden om een voorstel te ontwerpen. Maar de kluiten bleven op de bovenste zeef liggen. Na de tweede rondetafelconferentie zijn drie commissies uit Londen naar Indië gezonden, om de op die conferentie gevoerde besprekingen verder in practischen zin uit te werken. Wij hebben gemeld hoe de rapporten van twee dezer commissies gepubliceerd werden en toen gezegd dat de conclusies van de derde, die onder lord Lothian over het vraagstuk van de vertegenwoordiging van de gemeenschappen te rapporteeren had, nog niet bekend waren gemaakt, hoewel ze reeds gereed waren. De vraag vooralsnog terzijde latende in hoever volken en groepen vertegenwoordiging zullen vinden in een eventueel tot stand te brengen groote Indische federatie, kon al reeds werk worden gemaakt van de vertegenwoordiging der gemeenschappen in de provinciale wetgevende raden. Br. Indië bestaat uit 9 groote en 6 kleine provincies. In het meerendeel wordt de regeeringsmacht met den door de kroon benoemden gouverneur, uitgeoefend door een aantal provinciale ministers, welke de vertrouwensmannen moeten zijn van het gekozen, vertegenwoordigend lichaam, de Provinciale wetgevende raad. Om de toekomstige vertegenwoordiging in en samenstelling van dit lichaam gaat 't nu in de eerste plaats.

De regeering heeft ter kennis van allen gebracht dat zij zelf een poging zou doen om den knoop te ontwarren, indien dit niet door de direct belanghebbenden zelf werd gedaan. Zij is hiertoe nu overgegaan. In hoofdzaak zijn de conclusies van het Lothian-rapport overgenomen. Mac Donald heeft de Britsch-Indiërs verzocht bij de bestudeering van het plan te bedenken, dat zij zelf niet in staat zijn geweest, een bevredigende regeling te treffen.

Daar in een combinatie niemand de volle maat van zijn wenschen krijgt, en doorgaans iedereen meent dat te veel in het voordeel van „de anderen" gerekend is, voldoet het gebodene, bij het eerste vernemen, eigenlijk niemand, maar was dit ook te verwachten. De regeering is blijkbaar vatbaar voor goede adviezen. Zal het haar gelukken de regeling, door storm en tegenwind, naar behouden haven te sturen? De strijd is niet beëindigd; integendeel, hij is weer in beweging gezet; maar het wordt nu de beslissende strijd om een bekend object. En als zoodanig weer een voorgevecht voor de vertegenwoordiging in de toekomstige federatie.

Wij laten hier de mededeeling volgen, zooals deze in de bladen werd opgenomen.

De Engelsche regeering heeft nu het voorloopige plan bekend gemaakt nopens de regeling van het Indische communale vraagstuk, d.w.z. de vertegenwoordiging van de Br. Indische volksgemeenschappen in de provinciale wetgevende raden. Zij beperkt zich echter tot een minimum en geeft de hoop niet op, dat men in Br.-Indië alsnog een modus zal vinden, waarbij vrijheid bestaat om het voorstel der Engelsche regeering te wijzigen, mits alle partijen het daarover eens zijn. In de grondwet zal bepaald worden, dat de regeling na 10 jaar met goedkeuring van de betrokkenen kan gewijzigd worden.

De twee groote vraagstukken zijn: 1. de kwestie van gemeenschappelijke of afgescheiden verkiezing door de verschillende volksgroepen en 2. de communale verhouding in Punjab en Bengalen. Ten aanzien van het eerste onderwerp wordt besloten bij het tegenwoordige systeem van afgescheiden verkiezing te blijven. Daar het onmogelijk blijkt de beveiliging af te schaffen, die de minderheden nog steeds van vitaal belang achten, moeten er in iedere provincie „kiesdistricten" hoofdzakelijk voor hindoes en „afgescheiden kiesdistricten" voor mohammedanen, paria's, sikh's, Indische christenen, Engelsch-Indiërs en Europeanen zijn en verder „speciale kiesdistricten" voor vrouwen, industrieelen, landeigenaars, universiteiten en den arbeid.

Wat betreft de communale verhouding in Punjab en Bengalen, de mohammedanen hebben een meerderheid in de vertegenwoordiging van beide provincies geëischt op grond van hun bevolkingsoverwicht. In Punjab bedraagt hun percentage 56, in Bengalen 55. In de Punjab krijgen de mohammedanen nu 86 zetels van de 175, hetgeen niet de volstrekte meerderheid is; maar in de practijk zullen ze nog 3 zetels van landeigenaars krijgen en mogelijk nog een zetel van één der andere speciale groepen. De sikhs, die in de Punjab een machtige minderheid vormen, krijgen 32 zetels van hun eigen districten en waarschijnlijk ten minste 1 speciale zetel, waardoor hun percentage in de volksvertegenwoordiging 18.9 zou zijn, terwijl ze 13 pct. van de bevolking uitmaken.

In Bengalen krijgen de mohamedanen 119 zetels met de mogelijkheid van een klein aantal speciale zetels, op een totaal van 250. Zij zullen zoodoende in Bengalen niet de meerderheid hebben, maar er zijn in deze provincie 25 Europeesche zetels.

Wat de paria's betreft, hun leiders hebben bijzondere vertegenwoordiging geëischt als middel om hun positie te verbeteren.

De paria's zijn voornamelijk hindoes, doch niet van voorname kaste. Zij zullen daarom in de algemeene hindoe-kiesdistricten stemmen,, maar bovendien gedurende 20 jaar in gebieden, waar ze bijzonder talrijk zijn, een aantal speciale zetels krijgen.

Er zijn voorzieningen getroffen voor 37 speciale zetels voor vrouwen. De Engelsche regeering ziet het belang in van de vertegenwoordiging van een aantal vrouwen in de wetgevende raden, maar dit kan niet geschieden, dan door het scheppen van een aantal speciale zetels. De vrouwen mogen ook niet in wanverhouding uit één bepaalde groep gekozen worden. Van de 37 vrouwelijke volksvertegenwoordigers zullen er 25 hindoes zijn, 1 sikh, 9 mohammedaanschen, 1 Indische christin en 1 Engelsch Indische.

Volgens de aanbevelingen van de commissie van lord Lothian zullen 38 speciale arbeiderszetels in de provinciale raden geschapen worden.

## Ingezonden

**Afdeeling Boekverspreiding van het Algemeen Nederlandsch Verbond.**

Het werk van de afdeeling Boekverspreiding, voorheen Boekencommissie van het A. N. V. geheeten, zal bij velen wel bekend zijn. In de bijna 30 jaren van haar bestaan (zij werd 18 October 1902 opgericht) is, eerst van Rotterdam, later van Laan 34 's Gravenhage een gestadige stroom leesstof over alle deelen der wereld verspreid, zoowel boeken als tijdschriften, onder stamgenooten in Zuid-Afrika, Vlaanderen, enz., als onder landgenooten in den vreemde voor zeemanshuizen en verschillende instellingen.

Met dit nationaal cultureele werk heeft de Afdeeling veel dank en waardeering, ver buiten de landsgrenzen, ingeoogst.

Laan 34 is het doorgangshuis. Daar wordt al het in gezamelde en gezondene uitgezocht vóór de verspreiding. Maandelijks gaat onze ophaaldienst bij een groot aantal personen in 's Gravenhage om gelezen dag- en weekbladen, als mede boeken op te halen.

Aangezien het ophalen van leesstof in de omstreken van 's Gravenhage veel tijd in beslag neemt, zijn Mevrouw A. Bremer—Buekers, Duinvoetlaan 12, Park de Kieviet, Wassenaar (telefoon 716137) en de heer F. M. Schoof, Vijverhof 8 Voorburg, bereid gevonden om leesstof in ontvangst te nemen en die in één zending aan ons te doen toekomen.

Door ons leesstof af te staan, welke voor U, na gebruik, toch geen waarde heeft, steunt U een nationalen arbeid. Indien U bereid is, daartoe ook mede te werken, wilt U zich dan met Mevr. Bremer of den heer Schoof in verbinding stellen en haar (hem) de bladen (geen dagbladen) en boeken toezenden, welke U kunt missen.

Lezers van *Wassenaar en Voorburg*, vergeet uw landgenooten in den vreemde en evenmin uw stamgenooten niet, die naar degelijke Nederlandsche lectuur snakken. Er is hier een gelegenheid aan die behoefte te voldoen. Werk daartoe mede. Het kost U weinig moeite.

Moge deze opwekking dan een dankbaar gehoor vinden.

FRED. OUDSCHANS DENTZ,
Leider der Afd. Boekverspreiding.
's Gravenhage, Laan 34, Telefoon 112508.

## Mededeelingen

**VAN HET HOOFDBESTUUR.**

**Voor de leden in Ned.-Indië.**

**De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks teneinde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.**

**De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,**
**L. M. F. PLATE.**

**Informatie-Bureau.**

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

**Verkrijgbaar ad *f* 0.25 „Curaçao", naar de laatste gegevens bewerkt door het Bestuur der afdeeling aldaar, welker secretaris, de heer H. J. C. Bodenburg Hellmund gaarne bereid is verdere informatiën omtrent Curaçao aan belanghebbenden te verstrekken.**

**Ter overdenking.**

**Aan hen, die de Vereeniging „Oost en West", bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:**

**„Ik vermaak aan de Vereeniging „Oost en West", zetel Den Haag, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd laatstelijk bij K. B. van 1 September 1927, No. 22, de som van ............................................**

**uit te keeren binnen .... maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten.**

**Adresverandering.**

Den leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering, hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland, aan den Administrateur der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag; in O.-Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den heer L. M. F. Plate, Bromostraat 9, Malang; in Suriname aan den W. K. A. baron van Lynden, voorzitter der afdeeling; en in Curaçao aan den heer H. J. C. Bodenburg Hellmund, Secretaris der aldaar gevestigde Afdeeling.

**VAN DE REDACTIE.**

**Bericht.**

De in het „Vaderland" opgenomen reeks opstellen van den algem. voorzitter dezer vereeniging over de crisis, zijn in een vlugschrift samengevat en verschenen bij de N. V. Boekhandel v./h. Gebr. Belinfante, alhier, onder den titel: „Quo Vadimus (Waarheen gaan wij?), het gevaar voor Nederland om door de wereldcrisis een der armste landen te worden"; door R. Zuijderhoff, lid van de Algem. Rekenkamer.

Ook bij andere boekhandelaren verkrijgbaar.

### Luchtpost uit Indië.

Blijkens mededeeling van de Indische Postadministratie heeft het retourvliegtuig „Ibis" van den Holland—Indië-dienst 201 K.G. post aan boord, bestemd voor Nederland.

## Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

J. B. van Schendel, admin. ambt. b.h. B.B., Riouwstraat 71, Den Haag.

## In Nederland aangekomen verlofgangers.

J. H. van Dijk, direct. der Openb. Mulosch. de Jogjakarta, p.a. P. A. van Berkel, Henegouwerlaan 77b, Rotterdam; ir. G. J. Geursen, wnd. ing. 1e kl. b.d. dienst van den Mijnbouw, v. W. van Dijkveldtstraat 37, Den Haag; ir. W. G. J. Lever, opperhoutv., Belmontelaan 12, Wageningen; J. de Vries, ir. 2e kl. b.d. S.S. en Tr., Pr. Hendrikkade 58, Zaandam; J. D. A. Augustijn, contr. b.d. Pandh.dnst., Regentesselaan 124, Den Haag; mr. A. A. Gaymans, subst. off. v. Just. b.d. Raad



v. Just. te Batavia, Jul. van Stolberglaan 351, Den Haag; P. A. A. Fornerod, stationscomm. 1e. kl. b.d. S.S. en Tr., Pijnboomstraat 101, Den Haag; C. Schippers, ambt. 2e kl. b.d. dienst der In- en Uitv. en Acc. p.a. B. Bras, Spiegelnisserkade 55 b. Rotterdam; U. L. Amade, schoolh. b.h. O.W.L.O., Zandvoortscheweg 17, Aerdenhout; P. J. G. Logeman, schoolh. b.d. O.W.L.O., Zandvoortscheweg 17, Aerdenhout; R. Alers, landb.cons. 1e kl. b.d. Prov. Landbouwvoorlichtingsdienst, p.a. ds. B. Tuinstra, Huis ter Heide (U.); P. Huizinga, kweeksch. onderw., Warfhuizen, (Gr.), Chr. F. Staargaard, reg. comm. v.d. Best. herv., Loolaan 48, Apeldoorn; W. Brocx, opp. houtv., p.a. fam. Juchter, Dalweg 24, Hilversum; A. Currie (W.-I.), gouvts. landmeter in Suriname, Marconistraat 84, Den Haag. H. M. Dumont, ing. 1e kl. b.d. Waterst. en 's lands B. O. W., Westeinde 134, Voorburg; J. S. Krenning, kweekschoolonderwijzer b.d. Holl. Inl. Kweeksch. de Jogjakarta, Buiksloot 232, gem. Amsterdam; J. G. J. Schneider, mulo-onderwijzer, Roerstraat 23 I, Amsterdam; J. M. H. Brinkert, hoofdradiocomm. b.d. P.T.T.-dienst, de Genestetslaan 82, Den Haag; J. M. J. Morsink, contr. 1e kl. b.h. B.B., Veerallee 22, Zwolle; Ph. A. v. d. Kaaij, schoolhoofd, Zwaanshals 243b, Rotterdam; W. J. Leyds Rzn., contr. 1e kl. b.h. B.B., Steijnweg 23, Oosterbeek; A. C. Carlier, architect b.d. Waterstaat en 's-Lands B. O. W., Roerstraat 44 I, Amsterdam; mej. R. J. M. Timmermans, leerares b.d. H.B.S., te Soerabaja, Ned. Handelmij., Den Haag; Mej. J. M. Molhuysen, leerares b.d. H.B.S. te Medan, p.a. Ver. v, Ind. Verlofgangers, v. Weede v. Dijkveldtstraat 37, Den Haag; G. Rouwenhorst, wnd. ambt. 2e kl. b.d.



dienst der In- en Uitvoerr., en Acc., Julianalaan 95, Bilthoven; mevr. A. F. Reisig, geb. von Liebenstein, hoofdonderwijzeres b.h. O.W.L.O., Stephensonstraat 63, Den Haag; ir. H. W. Japing, houtvaster b.d. dienst v.h. Boschwezen, Fort Kijk in de Potstraat 148, Nijmegen.

## Met Pensioen.

Ch. J, v, d, Berg, comm. b.d. S.S. en Tr., van Egmondstraat 91, Den Haag; F. P. Elbers, insp. Onderhfd. b.d. Pandh.dienst, p.a. pension „Sweelinck", Banstraat 27, Den Haag; G. Kepper, insp. 1e kl. b.d. Arb.-insp., Groot Hertoginnelaan 162, Den Haag; J. Zwart, contr. 1e kl. b.d. P.T.T., Posterestante, Den Haag; J. Hofstra, schoolh. b.d. O. W. L. O., pension „Danoro", Utrechtschestraat 12, Scheveningen; L. C. Miga, techn. ambt. P.T.T., 1e kl., Edisonstraat 65, Den Haag; E. W. C. Reizig, arch. b.d. Wat.- en B.W.W., Stephensonstraat 63, Den Haag; W. W. du Cloux, adv. v.h. Inl. Volksonderw., Stadhouderslaan 44, Den Haag; W. R. Grijzen, hoofdbeh. Landpandh. te Pasar Senen, Pegasusstraat 40, Haarlem; J. Steggerda, mulo-onderw. te Tondano, Voorstraat 7 1bII, Utrecht; dr. I. Boldingh, plantkn. b.h. Alg. Proefstat., hotel „Birkhoven", Amersfoort; A. P. Jansen, insp. inl. onderwijs, p.a. notaris M. L. Morra, Jan van Nassaustraat 25, Den Haag; mej. W. J. C. Nolet (W.-I.), gew. onderw. bh. Bijz. lager onderw. in Suriname, pensionnaat St. Marie, Molenstraat 13, Roosendaal, N.-Br.

### ADRESVERANDERINGEN.

C. A. van Romondt, Ass.-Res. b.d. Alg. Bestuursdienst, Galvanistraat 16, Den Haag; J. van Nes, Techn. Ambt. 1e kl. P.T.T., Bollenhofstraat 90, Utrecht; B. H. de Vries, 1e luit. der Inf., Obrechtstraat 433, Den Haag; K. G. Hulle, Landmr. 2e kl. b.h. Kadaster, p.a. dr. J. Tessel, Kärnten, Oostenrijk Feldkirchen; J. C. Donkers, Schoolh. b.h. O.W.L.O., Heydenrijkstr. 2, Nijmegen; W. Visser, Mulo onderw. Weesland, Monnikendam; A. Boon v. Ostade, Contr. 1e kl. P.T.T., Gr. Hertoginnelaan 234, Den Haag; J. Elen, Contr. 1e kl. P.T.T., Gr. Hertoginnelaan 234, Den Haag; J. Elen, Contr. 1e kl. P.T.T., Fagelstraat 45, Leiden; M. Silverenberg, Politieopz. b.d. Veldpol., Pijnackerstr. 101, Amsterdam-Z.; A. Munters, Hoofdtyp. b.h. Dep. v. Gouv. Bedr., P. Potterstraat 66, Den Haag; W. A. Zeylmans, v. Emmichoven, Ambt. buiten werk. dienst t.v. ambt. ter beschikk. v. Hoofdinsp. v. Fin., v. Loostr. 91, Den Haag; Ir. J. G. Boerma, Ing. 2e kl., b.d. S.S, Lubeckstraat 10, Den Haag; J. J. Tissing, gedipl. gezagh. b.d. B.B., L. v. Meerdervoort 493, Den Haag; P. H. Landzaat, Kap. d. Inf., Wilgstraat 53, Den Haag; J. D. Schuin, Techn. ambt. 2e kl. P.T.T., v. Loostraat 93, Den Haag; J. P. A. de Nijs, ambt. op Wachtgeld t.v. opz. b.d. S.S., v Boetzelaerlaan 54, Den Haag; J. P. Verheul, Ass.-Res. v. Ketapang, Jekerstraat 7bis, Amsterdam-Z.; J. J. Bosch, Ass.-Res. t. besch. v.d. Gouv. v. Celebes, Leeuwerikpl. 11, Den Haag; Mr. J. F. Cornelis, wnd. Ref. 1e kl. b.h. Dep. v. Jus., Hotel Dusseldorfer Hof, Köningswinter, Dtl.; S. G. Smit, Schoolhoofd, b.h. O.W.L.O., Weeresteinstraat 32, Hillegom. L. Vogel, Mag.mr. Kantoor v.d. Volkslectuur en Aanv. aangelegenheden, Thomsonlaan 24, Den Haag; J. Duym, Contr. 2e kl. P.T.T., Mienst 599II, Den Haag; E. W. C. N. van Nes, Hoofdcontr. 1e kl. b.d. Dienst der I. U. en Acc., Houtrustlaan 24, Den Haag; L. van Antwerpen, Pauwv. Wieldrechtlaan 13, Zeist, Mulo Onderwijzer; A. R. Kramer, Ambt. 2e kl. I. U. en Acc., Obrechtstraat 323, Den Haag; J. G. P. Hezemans, Comm. v. Pol. 1e kl., v. Boetzelaerlaan 91, Den Haag; H. A. Voskuil, Gouvernementsarts, Corn. Krusemanstraat 36h, Amsterdam-Z.; P. L. Fabriek, Contr. 1e kl. P.T.T., 2e Sweelinckstraat 145, Den Haag.

### Alphabetische opgave van leden der Vereeniging „Oost en West" die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. Ass. resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, Den Haag. — Javaansch en Maleisch.

J. F. H. GIJSBERTS, Gep. Hoofd eener school in Ned. Oost-Indië; H. T. O. Laakkade 80, Den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H. B. S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op werk.

A. W. P. HOLWERDA, gepens. Ass. Rest., Vondelstraat 170, Den Haag. Tel. 330522. Les in het Javaansch.

B. HULSHOFF, cand. notaris, Laan van Meerdervoort 13, 's Gravenhage. Tel. 332585. Opleiding voor de examens van cand. notaris in Ned.-Indië en Nederland.

HET NED. TECHNICUM „P. B. N. A.", Directeur B. J. Rothuizen, en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.

J. J. M. H. NIJST, Lid Ned. Inst. van acc., Sloetstraat 3, Nijmegen, Korte Poten 28, Den Haag, Privaatles accountancy.

DRA. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O. Hondecoeterstraat 24, Amsterdam (Z.) — Privaatles Engelsche taal en letterkunde, Handelscorrespondentie, Gramatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, Oud Ind. Recht. Ambtenaar, Witte Rozenstraat 20, Leiden. — Ned. Ind. Wetboek, Adatrecht, Staatsinstellingen van Ned. Oost- en West-Indië, Javaansch, Maleisch en Madureesch.

W. RIJKEE, oud-hoofdonderwijzer in Ned.-Indië, Thomsonlaan 25, Den Haag. — Omgangs-Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, Gep. Ass. Res. Corbulokade 3, Voorburg, Maleische taal en letterkunde.

### Namen en adressen der Afdeelings-secretarissen.

Amsterdam: L. D. Petit, Van Breestraat 21.

Amersfoort: Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.

Arnhem: G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 8, Oosterbeek.

Apeldoorn: J. C. Baars, Jagersweg 42.

Bergen op Zoom: C. Sitsen, Antwerpsche Straat 28.

Breda: E. W. v. Vegchel, Ginnikenweg 119.

Curaçao (West-Indië) H. J. C. Bodenburg, Hellmund, Willemstad.

Deventer: Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.

't Gooi: A. Hoogesteger, Bisonlaan 4, Hilversum.

Groningen: Mr. J. Feitsma, Heerestraat 79.

Den Haag: J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.

Haarlem: H. P. Deinum, Van Hogendorpstraat 3.

Leiden: Mr. E. Rijke, Witte Rozenstraat 20.

Nijmegen: Mevr. M. R. S. Bleckmann—Hoogenstraaten, Berg en Dalsche weg 134.

Paramaribo: H. J. Wolff.

Rotterdam: F. A. Vervloet, Westersingel 87.

Twente: J. J. Hansma, Groen van Prinstererlaan 37.

Utrecht: Mevr. L. P. v. d. Wijk—v. d. Haar, Hieronymusplantsoen 8.

## Mutatiestaat van 17 tot 24 Augustus '32

| Nieuwe Leden: | Voorgesteld door: |
|---|---|
| Ch. J. I. M. Welter, Oud-Minister van Koloniën en Vice-President van den Raad van Indië, Den Haag, Statenplein 10. | Het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West". |
| C. E. Maier, Assistent-Resident van de Westkust van Atjeh te Meulaboh. | Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" te Malang. |

### Adresveranderingen:

D. H. P. Mackay, Amsterdam, van: Frederiksplein 46, naar: Frans van Mierisstraat 20 huis.

P. L. Fabriek, Controleur 1ste kl. P.T.T., m.v., van: Heemstede, Bosboom Toussaintstr. 20, naar: Den Haag, 2de Sweelinckstraat 145.

D. Roelfsema, Oud-Kapitein N.-I.-L., van: Den Haag, naar: Zeist, Willem de Zwijgerlaan 12. f 5.—. (rekent voortaan tot afd. Utrecht).

Ir. J. J. G. E. Rückert, thans: Burgemeester van Enschedé. (rekent voortaan tot afd. Twente).

Mr. S. Tromp Meesters, van: Velp, Hendrik Avelingstrata 3, naar: Oosterbeek, Schelmsche Weg 31.

Ir. J. Th. Gerlings, van: Leiderdorp, Rijndijk F 7, naar: Den Haag, Paul Gabriëlstraat 88.

M. J. E. Bos, Oud-Kolonel N.I.L., Den Haag, van: Verhulststr. 10, naar: Adriaan Pauwstraat 9.

Mevrouw J. C. H. Binnendijk—Lesueur, Den Haag, van: Amalia van Solmsstr. 110, naar: Valkenboschkade 464 b.

J. F. Sandberg, Voorburg, van: Koninginnelaan 21, naar: Parkweg 275.